

Nemunas

Nr. 16-17
(379-380-
820-821)

2012 m.
gegužės 3-16 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Algimanto Aleksandravičiaus portretas

9 p.

Donato STANKEVIČIAUS nuotrauka

Algimantui ALEKSANDRAVIČIUI 2011 m. Nacionalinė kultūros ir meno premija skirta „už fotografinio portreto atnaujinimą, Lietuvos asmenybių galerijos sukūrimą, LDK paveldo poetiškus atspindžius“.

Kauno Laiptai 3-7 p.
Jaunieji

Proza

Rosita ABROMAVIČIŪTĖ

Poezija

Mantas BALAKAUSKAS

Ernestas NOREIKAS

Amžinybės
radijas ir
stoties filosofija

www.nemunas.net

9 770 134 314007

Elena GASIUŁYTĖ

Kaip Marius
Burokas išmoko
(ne)būti

Neringa BUTNORIŪTĖ

Žadantis
akibrokštus

Etažerė

Jurga TUMASONYTĖ

Įvairiems skoniams

Tiltai

9-12 p.

Darius KUČINSKAS

Prisimenant Joną Petronį

Vétrė LOKAITĖ

„Daimler“ autobusu
i „Kaunas Jazz“

2 p.

„Daimler“ autobusu į „Kaunas Jazz“

Vėtrė LOKAITĖ

1939 m. angliskas medinio korpuso autobusas, kuris dar neturi nė šimto metų ir atrodo visai kaip naujas, rėžesi tiesiai į džiazuojantį Kauną. Nukentėjusieji galbūt jau niekada nepasveiks nuo improvizacinių ritmų užkrato. Taip jau yra, kad festivaliai dažnai tampa gerasias bacilas skleidžiančiu židiniu. Žingsniuoją koks atsitiktinis praeivis miesto aikštė, nugirsta netikėtus ritmus, garsų dešinius, ir jie nusėda Jame iki kitų metų. Tada žmogus jau nusiperka bilietus į „Combo“ klubą, pasisukoja džiazo, soul, repo sūkuryje. Trečius metus gal taiko į „elitinį“ koncertą. Ir stai jis jau létine džiazo liga sergantis naujasis „Kaunas Jazz“ klausytojas. Tokių kasmet atsiranda, nes jie keičia ankstesnių taip plačiai apdainuotą spalvingą „džiazuomenę“. Festivalis keiciasi, „lengvėja“, paprastėja, todėl ir publiką iš naujo „sluoksniuoja“ si. Tačiau likę ir pačių ištikimiausiu, niekur nuo festivalio nesitraukiančiu. O ir renegio karkasas – tvirtas kaip plienas, beveik nepajudinamas. Kiekvienais metais tose pačiose miesto vietose publika pasitinka kone identiški festivalio ženklai. Atpažįstamumas, identifikacija ir pastovumas yra gal ir sveikintini, bet kaip kartais praverstų šlakelis improvizacijos, netikėtumo ir naujumo. Žinoma, muzika – neginčiamai svarbiausias festivalio elementas, tačiau ji apgaubianti forma – kaip mums drabužis. Kartais juk norisi atnaujinti garderobą. Tačiau ir šiemet, kaip kasmet, miesto raktas rotušėje, Vaičiūtės Duo garsams palydint, buvo perduotas „Kaunas Jazz“ organizatoriams, kurie duris į kauniečių širdis atrakina labai nesunkiai, linksmasis festivalio oro balionas su Dominyku Vyšniauskui bei jo trimitu vėl smagiai pakilo į dangų, vaikai ant asfalto primargino pačių spalvingiausių piešinių. Mindaugo Juodžio galerija taip pat praplėtė festivalio vizualiųjų pusę, o Julius Vilnonis „sumaiše“ garsus savo kariliono projekte „Mi - Do - Re“, kuriam talkino saksofonininkas Liutauras Jarušaitis, bosininkas Julius Brazaitis ir būgninkas Vaidas Kasparavičius bokšto apėchoje.

Na, taip, šiais metais būta ir nauju erdvii. Svarbiausi koncertai vėl sugrižta į atnaujintą Kauno filharmoniją, nes VDU salė, kurioje dar nuo 1991 m. vyko pirmieji festivalio koncertai, vis dar restauruojama. Tiesa, Justino Krėpštės vadovaujama filharmonija festivalio partnerė ir bendramintė buvo nuo pat pirmųjų dienų, todėl ir šiuo atžvilgiu šiemet niekur labai nenutolėti. Tačiau muzikinių staigmenų tikrai būta. „Paprastai kontrabosus orkestre užgožia kiti instrumentai, jiems neramos solo partijos, nebebtoks duetas“, – mums pasakoja P. Suskindo „Kontrabosas“. Lietuvoje ir yra panaši situacija, tačiau kiek tolėliau nuo jos kontrabosininkai jau seniai gali mėgautis išskirtiniu klausytojų dėmesiu į solo partijoms. Didžiausias žemiausio garso instrumentas tikrai ne kiekviename tinka kaip individualios muzikinės kelionių partneris, bet Christianas McBride'as į ją leidžiasi itin drąsiai. Muzikantas, kompozitorius, pedagogas, aranžuotojas, renginių kuratorius, Harlemo Nacionalinio džiazo muziejaus di-

Lizz Wright balso fiesta „Žalgirio“ arenėje.

Ispūdingas Rudresho Mahanthappos pasirodymas įvertintas „Kaunas Jazz Award“.

Christiano McBride'o kontrabosas solo partijų šviesoje.

rektorius scenoje ši kartą pasirodė su jauna komanda (Christian Sands – fortepijonas, Ulysses Owens Jr. – būgnai), tačiau akivaizdžiai griežė pirmuoju smuiku. Na, ne, ne smuiku, o didžiausiu jo giminaiciu. Griežė ir gnaibė kontraboso stygas, aksominis instrumento garsas liejosi neįtikėtinai variuojamas ritmą, garso koloritą, menkiausius atspalvius ir niuansus nuo vos girdimo šnabždesio iki energingų kulminacijų. Senų ir naujų džiazo standartų interpretacijos atlirkos puikia technika. Tokia įvairi ir turininga kelionė į pažiūros gana nuobodaus instrumento garso „takeliu“ buvo tikra atgaiva „Kaunas Jazz“ klausytojams. Jai prieikė ir išvermės, ir ramaus nusiteikimo, tačiau niekas nesigaijė į ją leidėsis.

Dar viena įspūdinga dovana šeštadienio vakarą visų laukė toje pačioje filharmonijoje – Rudresh Mahanthappa's Samadhi kon-

certas. Scenoje pasirodė ypatinga komanda, kuri, sujungusi be galio skirtingas ir ryškias asmenybes, sugeba atskleisti nepaprastą dermę. Atrodo, tereikia atidžiai klausytis vienam kito, pasitikėti ir mėgautis tuo, ką darai. Rudresh Mahanthappas (alto saksofonas), Davidas Gilmore'as (gitara), Richas Brownas (boson gitara), Gene Lake'as (būgnai) – itin spalvingas muzikinis derinys, kuriame keisdami vienas kitą ryškėjo skirtini solo etiudai vis susiliedami į visumą. Kalbėti, iš ko suplaktas R. Mahanthappa's Samadhi muzikos kokteilis, beprasmis. Fanki, elektronika, girdėtų džiazo muzikantų citatos ar tik jų intonacijos, bet svarbiausia – Indijos prieskonis, kuris tampa pagrindiniu akcentu. Tai tarsi nesibaigiantis iš šios šalies kilusio saksofonininko gržimas namo į kartu žvilgsnis iš ten į Vakarų pasaulio muziką. Ypatinga energija, kurianti visą salę gaubiančią atmosferą, tampa pagrindiniu muzikantų ginklu. Net ramūs, tylūs epizodai atrodo „tirshti“ ir pripildyti tikram džiazu būtinosis dinamikos.

Dabar, kai jie groja Kauno filharmonijoje, šeštadienis. Tačiau trumpam perbékime į sekundadieninį „Combo“ klubą, kuriamo Kauno „džiazuomenė“ keturis vakarus rinkosi vakaroti ir klausytis klubinio džiazo. Čia miesto meras Andrius Kupčinskas vėl atsiima raktą iš festivalio organizatorių rankų, bet miesto, kuris turi visam laikui likti atviras geroms muzikinėms idėjoms, vartų nežada užrakinti. O „Kaunas Jazz“ idėjinis vadas J. Jučas pagrindinį prizą įteikia būtent R. Mahanthappa. „Kaunas Jazz Award“. Klausytoju prizo jau néra, todėl dabar ji skiria komisija. Juvelyro M. Juodžio rankų darbo sidabrinė statulėlė gana netiketė, pasak J. Jučo, atiteko saksofonininkui iš Jungtinė Amerikos Valstijų. Keista, kad organizatorius dėl tokio sprendimo tikisi džiazo kritikų, o ne publikos supratimo, nes koncertas buvo išties puikus.

Jei jau kopinėjame po šiųmetė „Kaunas Jazz“ viršūnės, turime priartėti ir prie svarbiausio pasirodymo. Pirmą kartą festivalis įžengė į didžiąją „Žalgirio“ arenos erdvę, kuri prisipildė JAV dainininkės Lizz Wright gerbėjų. Kasmet su vargu ne vieno festivalio organizatoriams Kaune tenka ieškoti vis dides-

nių salių, kuriose tilptų visi norintieji. Net ir tokį vasarišką sekmadienio vakarą atsiradą daugybė klausytojų, žydinciai medžiaisiai ir tulpėmis kvepiantį orą iškeitusiu į tamšią, kondicinieriu gaivinamą salę. Tiesa, joje skambėjusi muzika priminė pasivaikščiojimą po gurgždančią ritmečio žolę. Lizz Wright su grupe (Nicholas D'Amato – bosinė gitara, Robin Macatangay – gitara, Glenn Patscha – klavišiniai, Jonathon Rix – būgnai), atliekančių džiazo, ritmenbliuozu, gospelu, roko dainų interpretaciją, net country stiliums nuotrupu pilnas dainas, taip ir netilpo į jokių stiliums nusakančius rėmus, nes jos repertuaras visa da pasižymėjo įvairumu. Vaikystėje dainininkė, negirdėjusi nieko daugiau, išskyrus gospelų muziką, scenoje jaučiasi turinti itin tvirtą pagrindą. Žemas, ramus, gilus, tačiau itin tvirtas, stabilus balso tembras veikia harmoniuojamai. Vokalas, regis, sklinda be jokių regimų pastangų, tarsi valo orą ir švelniai smelkiasi į klausytojus. Viskas aišku, skaidru ir švaru. Jokio blaškymosi ir nerimastingo, tačiau su tvirta emocine jėga bei jautrumu.

Šiaisiai metais „Combo“ klubo vakarai prasidėjo intelektualui, ramiu svečio iš Lenkijos Maciejaus Obaros džiazu, vėliau sėautė kartu su „The Northern Governors“ iš Suomijos bei „Le Cercle“ iš Prancūzijos, kol vėl gržė į gana ramias tonacijas kartu su Lietuvos atstovais „Leon Somov and Jazzu“. Nors Jazzu prisipažino esanti toli nuo džiazo, labai džiaugėsi galėdama koncertuoti festivalyje. Jis, beje, nuo pat savo pradžios išleido stilistinę įvairovę ir dėl to tiki laimėjo.

Šiaisiai metais mokamų ir visiems skirtų koncertų viešosiose erdvėse (lauko scenose, Vytauto Didžiojo bažnyčioje bei sinagogoje) buvo lygiai tiek pat – po aštuonis. Keista, tačiau vis dažniau pasigirsta garbingų žmonių svarstyti, ar eiti į „solidžias“ sales, o gal likti su minia prie lauko scenų, kur justi mažiau snobizmo ir daugiau laisvės, tiesiog būtinos džiazu. Festivaliu linkime nieko būtinio neprarasti, si tą nauja atrasti ir laukiamu su juo kito saulėto pavasario. Dienos džiazuojant kaip tyčia visada būna šiltos. Gal tai kokia džiazo magija?..

Mildos KIAUŠAITĖS nuotraukos

Atsisveikino, kad sugrįžtu

Eglė KUKTORAITĖ

Penkerius metus gyvavęs kultūrinis Kauno reiškinys „Palėpės muzika“ atsisveikino su ištikimais klausytojais. Balandžio 25 d. Kauno valstybiniamė lėliu teatre sukaktis paminėta jausmingu Aistės Smilgevičiūtės ir moderniojo folkloro grupės „Skylė“ koncertu. Kokybiskus pasirodymus įvairiose miesto erdvėse organizavęs projektas įvykdė savo misiją ir išugdė nemažą akustinės muzikos gerbėjų auditoriją. „Palėpės muziką“ kuravusi organizacija „Agnus OK“ džiaugiasi atvėrusi nišą panašiems renginiams ir viliasi, jog kauniečiai neliks be jaukių koncertų

laikiniams klausytojui aktualizuojant amžinuosius įvaizdžius.

Pirmoje koncerto dalyje skambėjusios dainos iš klausytojų pamiltos albumo „Povandeninės kronikos“ palydėtos atlikėjos pasakojimų apie it smėlis išbirusį rate įkalintą laiką ir kitus senovės graikų mitus, įkvėpusius alternatyvią poetinę mintį. Kompozicijas siejanties archetipinis vandens leitmotyvas organiskai jungia paslaptingas antikines ir baltiškas istorijas. Magiškā atmosferą stiprino A. Smilgevičiūtės improvizacijos lotynų kalba, naujam gyvenimui prikeltos senosios lopšinės ir prūsiška daina. Klausytojų ovacijų sulaukė ir vyriškajai kolektyvo linijai atstovavęs kūrybinis grupės generatorius Rokas Radzevičius. Prisimintos nuotaikinės studentiškos kompozicijos apie tūkstančius nuogų mėnulių ir karą žaidžiančius hipius.

Šilčiausio publikos atsako sulaukė naujasis Laisvės kovų dalyviams dedikuoto albumo „Broliai“ muzika. Tai himnai Tėvynės miškų, upių, žmonių ir tradicijų

gynėjams. Be angažuoto patriotizmo ir pastoso atlikos autorinės dainos „Pinavija“, „Stelmužė“ ir „Klajūnė“ priminė skaudū lietuvių istorijos tarpsnį ir skleidė meditacijos-maldos aurą. Autentiškumo teikė tautinius instrumentais – dambreliu ir kanklėmis – skambinės Gediminas Žilys ir akordeonininkas Mantvydas Kodis. Kollektivo iniciatyva modernių poetinių žodžių ir jaunatiška energija demistifikuoti protėvių pasiaukojimą palydėti euforiškos klausytojų reakcijos. Grupė neliko abejinga ir už palaikymą atsidėkojo romantiskoju „Meilės duetu“ iš roko operos „Jūratė ir Kastytis“.

Po koncerto publiką neskubėjo skirstytis ir vaišinosi šventiniu „Palėpės muzikos“ pyragu. Na, o brandų jubiliejų atšventusui grupė muzikinės pertraukos neplanuoja. Atlikėja A. Smilgevičiūtė užsiminė apie kūrybinę stovyklą, naujo muzikinio albumo bei projekto vaikams ir jų téveliams idėjas. Taigi galima pagrįstai viltis, jog grupė „Skylė“ dar išvysime Kauno scenose.

Rosita ABROMAVIČIŪTĖ

Pieno ūsai

Autorės asmeninio archyvo nuotrauka

Mano batų dydis trisdešimt šeštasis. Dažniausiai jie būna nepatogūs, nes pasirodo, kad pėdos neproporcingsos – kulnas platus, o pirštai susiglaudę vienas prie kito it mažyliai, norintys motinos pieno. Štai ir visa bėda, tačiau gan lengvai išsprendžiamą – tik išlipusi iš autobuso nusiaunu ir basomis traukiui namo. Gerai, kad netoli, viso labo keli kilometrai žvyro taku. Tiki vis kažkas ne taip, kaip anksčiau.

– Guuuuuste! – iš už krūmo išsoka kvailelis Jurgis. Krūpteliu. – Guste, kur buvai? Man mama sakė, kad mieste berną susiradai. O tai kaimui paskalų bus! Juzelė pasakojo, gražus ans rupūžė. Tai neblogą nusitvėrei, aaa?

– Eik, Jurgi, žasų ganyt, gąsdinčia iš pasalu!

– Kokį pasalų, Guste? Aš draugiškai tave pasitikt atėjau. Anava, žiūrėk, net ir taką per žoles pramyniau, nereiks žvyriuku aplink eit, – mosteli ranka į pievą kvailelis.

– Klausyk, palik mane ramybėje, aš pasivaikščioti noriu.

– O tai sakyk, Guste, koks tavo berno vardas? Gal kaip tévo? – išsiviepia.

Nieko negalvodama užvožiu Jurgui į dantis. Gal truputį per smarkiai, bet tegu žinos kitą kartą, kaip su manimi kalbėti.

– Oho, Guste, tu tokia pat stipri kaip ir mano močia.

– Dink man iš akių, kol dar kartą negavai, o tai paskui mamele vėl atbėgs skustis kaip vaikystėj, kad sumušiau vargšelį.

– Nebėgs, nebėgs, aš dabar jau geriau meluo išmokau. O, be to, šiandien išsiukų neturiu, tai neatimsi, – iškiša savo gleivę liežuvį ir makaluoja man priešais akis.

– Dink aš tau sakau! Užsimoju tvoti dar kartą, kai kvailelis pasileidžia bėgti pieva ir visa gerkle plyšauti:

– Guste berną susirado! Guste berną susirado!

– Na ir durnas... – sumurmu sau ir toliau keliauju. Dar pusvalandis ir būsiu namie.

Kol pareinu, kojos gerokai nuvargsta ir padai dilgčioja. Prie pat vartų apsiaunu batus, nedrįstu eiti basa, ir žingsniuoju į trobą. Pravėrusi duris iš karto pastebiu ant stalio vazoje pamerktaus bijūnus, o šalia jų lėkštę su naminiuose meduoliais. Visa virtuvėlė kvepia medumi. Matyt, Irutė pasistengė sugržtuvių proga. Juk du méniesius nematė, išsiilgo.

Pakabinu švarką ant vinies netoli veidrodžio, nusiaunu batus ir tipenu į viršuje esančią mažosių kambari. Anksčiau ten buvo mano dirbtuvė, kurioje nestigo teptukų, dažų, lapų, nuotraukų ir įvairiausią kitų daikčiukų. Atidaranis duris sugirgžda vyriaus, ne tepti jau dešimtį metų. Irutė ramiai sėdi prie molberto užsirišusi seną priuostę, ir, rodos, nė negirdi. Ant stalelio padėti dažai, bet lape dar nieko nenupiešusi. Atsistoju jai už nugaros ir uždedu rankas ant pečių.

– Guste! Pagaliau grįžai! – pamačiusi mane, ji šoktelis nuo kėdės, apverčia dažus ir puola į glėbi.

– Labas, Irute, – apkabinusis jaučiu, kaip prie veido priglunda švelnūs plaukai, kvepiantys vaikystėje skintomis žolelėmis, kurių nuoviru mama nuolat skaudavo garbanas. Jausmas, kad sesers širdis plaka mano iščiose, priverčia atsitraukti.

– Irute, o kur mama?

– Nežinau, sakė, eis pas Bronių tartis dėl javų pjovimo, bet vis dar negrįžo. O tu matei, aš meduolių tau iškepiau!

– Mačiau, mačiau, eime, pasakosi, kaip gyveni.

Mergaitė įbruka savo šiltą delnā į maną ir taip nejauku pasidaro, kad iškart ji paleidžiu.

– Kodėl paleidai mano ranką? – susirūpinusi žvelgia į mane.

– Ai, netycia, Irute, duokš ją man, – bandau suimti, tačiau negaliu. Vėl atitraukiu savają ir teisindamas pasakau. – Ai, bék išpriek, tu vikresnė.

Sesutė nepatikliai nužvelgia mane ir palengva išeina iš kambario. Lipu jai iš paskos ir, rodos, matau save mažą, lekiančią šitais laiptais žemyn, kai mama sugrždavo iš tvaro su šviežuteliu pienu. Jos plaukuose visuomet būdavo įkritę bent pora šieno šiaudelių, kuriuos išrinkdavau, kai ji pradėdavo koštis baltais gérinė. Tuomet maloniusiųjų dalis atitekodavo man – galédavau riešukčiomis kabinti susidariusias putas ir dėtis į burną. Pieno ūsus nusivalydavau į rankovę ir sésdavau už stalą. Tačiau dabar nusileidus laiptais žemyn matau tik saulės apšviestus raudonus bijūnus. Užsimerkiu ir giliai įkvėpiu.

– Zinai, šiandien, kai su mama kepiau meduolius, paklausiau apie tėtį, bet ji vėl nieko nepasakojo. Gal tu gali? – dvi didelės spingsulės žiūréjo į mane.

– Ai, Irute, pavargau po kelionės... Geriau tu man papasakok, ką veikei šiuos du méniesius, kol manęs nebuvo?

Mergaitė nusivilia, bet po akių mirkos jau pilasi pasakojimai apie Broniaus pievą, triušiukus, piešinius, mamą, vakarines maldas prieš miegą. Nieko jai nesakau, tik kartkartėmis linkteliu. Galėčiau papasakoti apie tėvą, tačiau neįsivaizduoju, ką mama yra sakiusi. O jei suklysiu atskleisdama višas tiesą? Ne, geriau pasiklausysiu jos šnekų ir viskas tuo baigsis.

– Guste, kokios arbato nori?

– Gal turi tos anyžių ir cinamono? Pati skaniausia meduolius valgant.

– Buvo kažkur, – mergaitė pasistato kėdę ir užlipusi kuičiasi spintelėje. Galiausiai ištraukia drobinį maišelį ir nušoka žemyn.

Atsargiai įbruka ranką ir įberia anyžiaus į puodelį. Žiūrint į sesers rankas, negerumas vėl pradeida spausti krūtinę. Jaučiu, kad gumulas gerklėje vis didėja, plečiasi ir tuo turėsiu jį išspjauti.

– Užteks tau tiek? – pakiša puodelį palei pat veidą.

– Aha.

– Guste, kodėl tu tokia nusimunusi? Nepasiilgai namų?

– Pasililgau, Irute, labai pasililgau. Galėjau nė nevykti į miestą, pasilikti čia, bédų mažiau būtų...

– Kokių bédų? Aš galiu padėti tau visas išspręsti!

– Ne, viskas gerai, aš turbūt labai pavargusi. Tu imk, valgyk meduolių, arbata užsigerk, o aš eisiu atsigtult.

– Taigi aš tau kepiau! Turi būtinyai paragauti ir arbatos atsigerti.

– Gerai. Sėskis, gersim abi ir meduolių užkāsim.

Irutė nusišypso, atsisėda ant kėdės ir ima meduolių, bet patį pirmą atidiuoda man. Atsikandu. Skonis lygiai toks pat kaip vaikystėje, né kiek nepasikeitęs. Godžiai suvalgau tą vieną, bet daugiau nesinori. Tuomet atsikeliu ir, dar šiek tiek pasiklausiusi mažosios pasakojimų, slenku į svečių kambarį.

Griūvu į lovą, įsikniaubiu į pagalvę ir bandau tvardytis. Pasikankinu dar pusvalandį šitaip, kol pagaliau užmiegus. Sapne regiu mažas rankutes ir pėdutes, bedantę šypsena į girdžiu krykštavimą. Pajuntu, kaip viena jų paleičia mano pilvą, ir šoktelius iškošmaro.

– Atsiprašau, nenorėjau tavęs išgąsdinti... – sutrikusi sako sesuo. – Mama grįzo.

– Nieko tokio. Tu eik, aš greit.

– Guste, o kodėl tavo pagalvė šlapia? Verkei?

– Neeee, labai gražų sapnų savau, tai tikriausiai seilė nutišo. Dar prisiminiau tavo keptus meduolius...

– Vadinas, tau tikrai patiko! – iš džiaugsmo ji suploja delnais ir išbėga.

Vangiai atsikeliu, vis dar gaubiaama kambario šaltumo. Pasitriunu nuo ašarų užtraiškanojusias akis ir einu virtuvėlės link. Mama pasilenkus iš metalinio bidono košia pieną, tik galvoje nėra tų kelių šiaudelių. Prieinu iš už-

nugaros ir paglostau pražilusias garbanas.

– Labas, mama.

– Guste, vaikeli! – atsistojusi į stipriai mane apkabina. – Su blogai visai per tuos méniesius, tikriausiai nieko padoraus nevalgelei. Tuoj aš tau varškėcių iškepti, kokius mėgsti.

– Ne, ne, mama, viskas gerai. Irutė mane pavaisino meduoliais ir arbata, soti jaučiuosi.

– Ką tu, sėsk tikta, aš greitai, – ji stveria dubenį ir nebaigusi koštis pieno pradeda ruošti varškėcius.

Sėdžiu ant kėdės, linguodama kojomis, ir gumulas kyla vis aukščiau ir aukščiau. Akys nenorom pradeda rasoti it mašinos stiklai. Dar bandau valdytis, bet atsisukusi mama iš karto pastebi:

– Guste, kas dabar? Na, ko tu čia verki, vaikeli, gi viskas gerai.

– Negerai, mamyt, negerai... – įsikniaubiu į rankas ir palinkstu prie stalo.

– Irute, eik pašert triušius, aš pamiršau. Dar paskink bijūnų, nes štie baigia nuvysti.

– Bet mamaaa... – patempia lūpą mergaitę.

– Eik, eik, matai, kad reikia pasikalbėti.

– Juk aš jau didelė, viską suprasiu! O bijūnų tik šiandien pri-skyniau.

– Irute, prašau, – atsisukusi į ją vos pralemenu.

Mergaitė išeina. Mama pasista-to kėdę priešais mane, atsisėda, paima už rankų ir ima kalbėti:

– Aš juk tau sakiau, kad mieste sunku, Guste.

– Ne, mama, ne mieste sunku, dėl miesto viskas gerai. Tiesiog Jonas...

– Vajergau... – mama nuleidžia akis.

Po ilgo pokalbio linguojamė dviese. O galėtume ir trise, galėtume.

Autoriaus
asmeninio
archyvo
nuotrauka

Mantas BALAKAUSKAS

Ledas,
kuriuo migruoja chimeros,
tikrai savo
plotu nėra pats didžiausias.
Kita kranto puse
aiškiai regima,
bet paties ledo storis
tęsiasi iki pat
amžinybės pradžios.
Ir visai nesvarbu,
kad skaidrus jis.

Žvejyba ten draudžiama.

Kur dabar tas pirmynkštis šokėjas,
Šventasis už duoną
kaip už gyvybę šokantis ant suplūktos žemės,
tokios žemės, kuri nėra mačius pėdų žmogaus.

Tokios, kur auga
švytinčios beprotybės deimantai.
Aštrūs, žinoma, tarytum skustuvai
ir tokii gal rast savo delno vagoj
ar besitrindamas kaip silpnaprotis
po Vilniaus senamiestį,
kuris yra, be abejo, amžinas,
nes jo nepergyvensi,
kad ir kaip šito norėtum,
kad ir kaip svajotum
pamatyti augančias obelis,
iš kurių sunkias metalas
ir dar baisu pagalvot kas

Tu man savo Ju-ju nerodyk,
aš tau savojo nerodysiu, ir
tai skambės kaip užkeikimas,
užribio pranašo muzika ar
mylimos aimana auštant,
bet nedrīsk man to rodyt,
geriau einam į krūmus, kur
visi pasislėpę, galėsim išburti
katarsį artimam gyvului savo.

Eik ir užmušk
savo kaimyną,
Eik ir užmušk
savo kaimyną,
Eik ir užmušk
savo kaimyną

šunį jo atiduoki į prieglaudą,
kur raukšlėjas jaunieji ir rausia
mirties karalijas odos paviršiuose.

Jis ieškos ten kaulų užkastų
mėsgaliuos E,
kraujagyslės E
prisiminimų kloduose
ir viskas baigsis ties E,
ties nuodais iš Cerberio lūpų,
ties Graikija
ir ištestomis rankomis,
ties Ginsbergo barzda
ir ties išnaikintomis knygomis,
beždžionių tiltais ir tu
būsi vienas iš primatų,
viemas iš tų, kurie laiko
ir vienas iš tų, kurių galvomis lipa
Dievas Tėvas,
Dievas Sūnus,
Dievas Šventoji Dvasia,
Dievas

Dievas

Dievas

Dievas.

Eik ir užmušk
savo kaimyną,
Eik ir užmušk
savo kaimyną,
Eik ir užmušk
savo kaimyną

Šimtu mililitrų gyvybės.

Mechaninė vagina paplauta
geismo darbininkų,
tvinsta tepalais uždari kiemai,
pamėgtos ribinių būsenų kavinukės
užsidaro,
bet Fenris vis dar valkiojas stoty,
Fenris ranką Tirui nukanda
ir aploja miegančius po šaligatviais.
Fenris nedirba nieko,
jis tinginys iš prigmities.
Pabunda vienišas savo namuos,
prakaitas susigeria į amžinybės paklodes
ir tai vadinama baime,
mūsų nūdiene baime,
ir tai yra tikras buldozerio viščras, létai
ropojantis per kelius
ir buvimą

čia
dar mažiausiai
penkias dešimtis
metų.

ten slypi sferos, įkvėptos regėjimų,
ten slypi mano „Gott mit uns“
ir juokingas noras save iš naujo perdaryti.

Atšaukiu didiji maišą
ir grįžtu, kur vyno amforos pilnos
ir duona tepta medumi,
kur žaidimas „parodyk savo“ atrodo
teisingas nerodant savojo.
Visa tai už regėjimo lauko ribų.

Gyvosios upės.
Maudosi neatsargus paukštis ten
————— puola.

Dievaži, koks skurdus tavo būvis, žmogau.
Šventiniai saliutai šauna į rūkstantį dangų,
o tu stovi prie kiškių bažnyčios, kur ką tik
pasnigo
pelena iš burnos į praeivį nudrengtu paltu.

Dievaži, koks žiaurus šiąnakt juokdario darbas,
o naktis vos prasideda ir senamiesty mirga
viduržiemis, pagaliau pasitenkinės ir užklojės
gatves, nuvažiavusius stogus išvargintų mūzų.

Raudonieji kraujo drambliaukai
ritasi odos horizontais,
jie yra neabejotinas dievų kūrinys,
jie ištrypia šviesas mano pakrantėje,
kuri yra didi ramybės skelidėja
kai pavargstu.
Ir mano pyktis
yra kūrinys viešpatijų,
jos ištrypia saules mano galvoj,
tas mažiausias
ir pritinkusias asbesto.
Nuo jo kartais užkimsta balsas,
kai sujudinės orą pabandai įkvėpti.

Esu kaltas.
Esu kaltas Andalūziškio šuo.
Esu labai kaltas.
Mėciau nuorūkas Kristui į veidą,
o po to šypsojaus
ir per šventes laužiau duoną,
gausiai užgerdamas vynu.

Namo iš anapus grįždavau girtas,
išmėtęs balsus
ant apšalusiu gruodžio laiptelių
ir lodavau kažką
tarpurvartėj nesuprantamo.
Ir jei tiesiai paklaustum,

tai nežinau, kodėl gruodis,
gal tik taip galiu atsiminti,
kiek paslysta ir keltas iš rojaus.
Patamsiuos tarpduriai
tyrinėti ieškant nematomų vyrių.

Dabar naktimis kiek prabudus
vėl ir vėl būna gruodas.
Pusto napalmu
ant išdegusio sapno čecholų.
Jie niekados nesibaigia,
nes toji duona visad tik tai per
sqnarius lūžta.

Amžinybės radijas ir stoties filosofija

Ernestas NOREIKAS

Nelengva stebeti traukinius. Ypač jiems praleikiant spėti užfiksuočių ir sufokusuoti savo akies fotoparatu kiekvieną langelį, kuriamė, tarsi mažoje šviesos dėžutėje, tvarkingai sudėlioti veidai. Jų būna visokių. Vieni besišypsantys mažom žuvelių šypsenom, kiti apaugę baltujų tigrų kailiu ir kvepiantys artėjančia žiema. Tačiau patių pajutes suprant, kad žemos tvaikas jau baigia išsigaruoti, tik kai kurios pakampės po šešelių skėčiais vis dar slepia nukapotas sniego galvas.

Sustojus traukinui pasipila upės žmonių, margaspalvių žinduolių, žmogiškais pelekaus besiturskiančių šviežio oro balutėse, kurių dar siek tiek liko, kurios dar nekvėpia mazutu. Tačiau mazuto kvapas yra neišvengiamas. Net jei sėdi kur nors toli, ant seno, žaliai nudažto, bet jau spėjusio apsilupti suolelio. Viada šalia išitaisys koks geležinkelio darbininkas su tepaluotu fraku ir užsirūkys nepigia cigaretė. Ją galima atpažinti iš kvapo veido – dažniausiai malonus, besišypsancio. Bet paskui pradeda aplinkui augti mazuto gėlės, suoliuką apvynioja mazuto vijokliai ir ima skverbtis iš nosi, iš plaučių vonias, kuose šviežią orą keičia tas augančių gėlių tvaikas. Dažniausiai taip atsitinka ne todėl, kad geležinkelis

lio darbininkas nešiojasi kibirą mazuto arba būna jo prisipylęs į kišenes. Taip būna, kai jo rankos, apaugusios tais juodais vijokliais, imas kleisti išsimintina kvapa nuo laikomos cigaretės kaitros. Tokie dažniausiai surūko iki pat filtro, o kartais net ir jį, tikriausiai užsimirše. Dažnai, kai prisėda, jų akys ištrenta kažkur toli tarp horizonto šonkauliu. Tarsi medituoja. Tarsi nemedituoja. Visiškai neaišku, ką veikia. Tačiau suvokti, kad jie paprasčiausiai sėdi, nesinori.

Ir vėl atšliaužia tarsi metalo vynuogynais sraigė. I ją puola vos negriūdami, vos negrūdami paprasti mirtingieji, lyg šiuo metaliniu žvērimi ruoštūsi kilti iki pat rojaus varčių, kur Pėtka kiekvieną dieną dirba savo darbą, tačiau ar gauna už tai atlyginimą („velnias žino“ – šis pasakymas mūsų kontekste netikslus), vienas Dievas težino. O jei yra ir daugiau dievų, jie irgi tai turėtų žinoti. Bet vargšeliui Pėtkai šitai né motais, jis tikriausiai galetų dirbtai ir už dyką, kai turi galvoje jo fetiši – skambančius ir blizgančius raktus.

Zmonės ir vėl susėda prie langų. Visada atsiranda psychinių, kurie lasksto aplink besišuošianti vykti traukinį, visaip mojuoja ir šūkalioja, bražo gestais velniai žino ką, tarsi vietiniai šamanai, ypatinges sugebėjimais besistengiantys iškiesti vienkartinį lietu ar saulės ilti, persmeigiančią sédinčiuosis

traukinio viduriuose. Tarsi tas spin-dulys galėtų nužvelgti jų veidus ir sukurti prasmę. Nes be prasmės vi-sa téra iškamšos. Žvaigždžių iškamšos, žmonių iškamšos, žodžių iškamšos, meilės iškamšos, dangaus iškamšos ir dar visokios kitokios, kurių kartais net nereikia kimšti. Jos būna savaimė.

Išvykus traukinui pasidaro ramu. Vėl viskas bus kaip buvę. Kažkur suolelių karstuose sugulė žmonės su savo gyvenimo nešuliasi ruošiasi mirti. Aplink tvyro *rīgor mortis*. Sienos apšarmoja mirties augmenija. Ir tos ceremonijos dalyviai – tik balandžiai, kurie kaip išsigimė maiťvanagiai ruošiasi nuleisti nuo lūpų paskutinius gyvenimo trupinius, išlesti akis ir kepenis, prikaupusius tiek stiprios kondensacijos skyssčių, jog visa tai atneštu ilgą ir neblestantį svaigulį. Apsvainimą.

Stipriausieji išlieka. Svyruoja, ramstosi į didelės palanges, vos užmerkė akis vėl jas greitai atplėsia tik tam, kad nebūtų mięs. Kiti tiesiog sėdi savo krėsluose ir bando išsitašyti smegenis žaliais plastikiniai šoviniai. Tačiau retai kas nors nuo to pasikeičia. Jie taško savo dienų smegenis, sėdi leisgyviai ir vaitoja kaip netycia raketos pašautas Dievas, kuris atgims pasodinės savo pirstą dangaus lysvėje. Is jo išaugus kekė mažų dievukų, ir jie pasklisis po šimtus stocių rajonu. Eg-

zistuos ten, apsimetę traukiniais, balandžiais, garu virš mėlyno ryto, moterimis ir vaikais, kurie valgys saldainius ir bus tą akimirką patys laimingiausi visoje žemėje.

Filosofija taip pat neatisejama nuo šios kasdienybės. Jie šnabžda si, kad visatos néra, kad viskas žuvuo kartu su raudonaja plike, kuri buvo perkepusi nuo Saulės. Taip pat lemema, jog sédėti nesinori, nes sedint net parūkyti neišeina. Galbūt toks charakteris, nors tu ką, priduria. Jie kalba apie viską ir apie nieką, kaip ir kiekvienas iš mūsų. Jie žino savo kalbos kalibrą, savo smegenų bližgesį, karatus, kurie po truputį mažeja tirpdami su kiekvienu plastikinio šovinio trenksmu. Su kiekvienos dienos žudymu ją pjaunant it gulbę ir stebint jos klyksmą, nuaidint peronų vienutėse.

Jie išsklauso į bėgių virpesius, transliuojančius atvykstančius ir išvykstančius traukinius. Tai tarsi milžiniškas radijas, kuriame kiekvienas pasakytas žodis reiškia jūdančią begalybę, kurioje *sušabelliou* miega vaikai, rūko tévai, svaiginasi pašėlęs jaunimas ir visi joje telpa. Begalybėje. Vienam sio milžiniško radio transliuoja mame žodyje.

Rodos, jie niekur nekeliauja. Jie susikūrė savo pasauly tik tam, kad galėtų klausytis šio radio virpesių. Tarsi maži vaikai, prieš miegą laukę pasakos, kuri praplečia suvoki-

mo ribas ir padaro siek tiek spalvingesnę realybę. Jie spokso į tolį kartu su geležinkelio darbininkais, dalijasi matymo erdvę po ligai, išmatuodami savo žvilgsnių storį. Tarytum suvoktų – kiek aukštai matatai, tokio dydžio ir esi. Jie žvelgia kiurai Pėtkos vartus, mato, kas už jų slepiama nuo mūsų, tačiau nieko nepasako. Jie paprasti visko matytojai, žvilgsnių kojomis šliaužiantys pažeme ir aukščiausiais rojus nimbaus, lyg mėsos traukiniai su garsiniais signalais ir dūmais, su mažais langeliais ir žmonėmis vi duje. Žmonėmis, kuriais jiems kažkada teko būti.

Tačiau jiems né motais, kad niekas nesistengia pastebeti, kokie žmonės slepiasi už jų mažų lange lių. Ar jie šypsosi mažomis žuvų šypsenėlėmis, ar už langų gyvena liūtai, tvoskiantys amžinybės rude niu. Kuris niekada nesibaiga. Kuriame amžini lietūs. Kuriame jie kiūtina basi ir sušalę, nevalgę, besišuošiantys mirti, nes viska jau žino. Jie žvelgia auksčiau nei Dievas, mato, kas slypi virš Jo praplūkis pakausio. Žino Dievo peruko spalvą. Mato, kaip Jis kiekvieną ryta laista pomidorus ant savo palangės. Gėles. Kaip kepa rojaus starnas ant laužo ir valgo. Ir su niekuo nesidalija. Nes jo burna tokio dydžio kaip traukinys, kuriame slepiasi daug dantų langelių. O pro juos žiūri kiekvieno mūsų pasauliai. Apgai lėtimi. Šlapiai ir apkerojė mazuto vjokliai, mazuto gėlėmis ir medžiais. Ir visa tai yra, ką jie mato. Ir visa tai yra. Tačiau to jie mums jau niekada nepasakys.

Kaip Marius Burokas išmoko (ne)būti

Elena GASILYTYTÉ

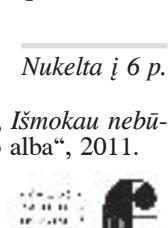
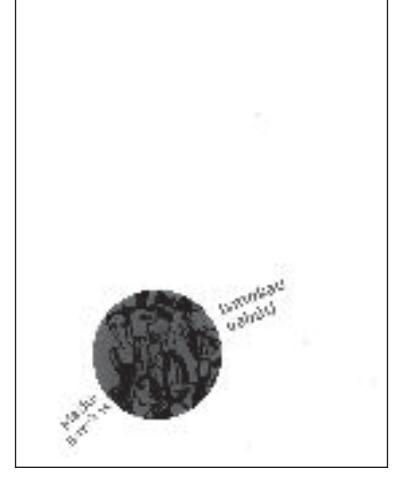
Nuo ko reikėtų pradėti kalbėti apie Marių Buroką? Galbūt nuo to, kad jo derėtų nepainioti su Rimu Buroku – taip M. Buroko kūrybos skaitymu vakarą pradėjo poetas ir literatūrologas (ar, jo paties žodžiai tariant, vienas iš pirmųjų *burokologų*) Rimantas Kmita. O jei būtume nusiteikim rimčiau, iš karto turėtume pateikti vadovelinę informaciją, kurią turbūt geriau pritiktų vadinti internetinė, nes M. Burokas iš vadovėlius dėl savo kaip poetui veik nepadoriai jauno amžiaus dar nera įtraukiamas. Pildydamas literatūrinio ménraščio „Metai“ ankétą jauniesiems raštojams M. Burokas šiuo klausimu teigė: „Tokia jau mūsų, lietuvių raštytojų, bėda. Kai Lietuvos raštytojų sajungos narių amžiaus vidurkis siekia septyniaskesmetį metų, tai ir sulaukęs penkiadesmetis būsi, geriausiai atveju, įžengė į brandos amžių.“ Taigi M. Burokas pagrįstai laikomas jaunuojuo raštytoju – jis gimė 1977 m., iš Vilniaus universitetą studijuoti lietuvių kalbą ir literatūrą įstojo 1995 m., Lietuvos raštytojų sajungos nariu tapo 2009 m. Nepaisant to, poeto bibliografijos saraše praėjusias metais atsirado jau trečiuoju numeriu pažymėtas kūrinių. Kas šešerių metus pasikartojančiu ciklu (M. Burokas teigia, kad nera čia jokios magijos) buvo išleistos eilėraščių knygos „Ideogramos“, „Būsenos“ ir „Išmokau nebūti“. Iš karto dėmesį atrėpia pastarųjų dvejų poezijos rinkinių pavadinimų kontrastas. Kaip per šešerių metus nuo įvairių būsenų reflektavimo prieita iki mokymosi nebūti? Ką apskritai naujosios knygos kontekste reiškia nebuvimas? Pavadinimas „pasiskolintas“ iš eilėraščio „Punktyras buvimus“ – dar viena opozicija. *Nebūti* iš buvimus. Kita vertus, kas gi yra punktyras, jei ne buvimo linija, suskaidyta *nebuvi-*

mu? Eilėraščio kontekste mokymasis nebūti išgyja ironišką prasmę, ima reikšti tapimą nejautriu. Po besikartojančių tamsos priepliuolių, vaikščiojimo dumble, gėrimo ir rašymo nerandant, už ko užsikabinti, galima ironiškai mestelėti: „Puikiai išmokau / Nebūti.“ Taigi ankstesnės *būsenos*, retrospektyviai žvelgiant, regisi kaip *nebuvinas*. Visgi kontekstu pasirinkus ne konkretų eilėraštį, o visą rinkinį, ironijos nelieka tiek daug. Autorius kaip vieną iš galimų interpretacijų (pats pabrėždamas, kad jis nera galutinė) siulo apie nebuvimą galvoti kaip apie norą „nebūti apie save blogio, neskaudinti apie artimųjų“. Kitą versiją pateikia knygą *recenzavusi Vaiva Kuodytė*. Ji sako, jog autorius su trečiąja savo knyga „išmoksta nebūti sociumu“. Vėlgiai galima ižvelgti kontrastą su „Būsenomis“ – antrojoje knygoje gerokai daugiau socialinio aspekto, paskutinės iš dalis netgi pavadinta „lietuviai“. Išmokės nebūti sociumu M. Burokas išties tampa labai asmeniškas. Jis gerokai rečiau slepiasi už kultūrinių, literatūrinių ir kitokių kaukių bei aliužių, kurių tiesiog tiršta „Būsenų“ tekstuose. Pirmasis „Būsenų“ eilėraštis „Savec apologija“ iš karto teigia: „esu strėlė Sebastiano kraujiye / (...) esu save apsibrėžęs.“ Savęs apologija – savęs išgarbinimas (kad ir ironiškai), savęs teigimas. Išsisamoninamas ir pats dangstymasis literatūriniai žaidimai: „esu / apie save jau girdejės.“ O štai rinkinį „Išmokau nebūti“ pradeda „Weidrodis“ – keis tai rodantis dvikalbis veirdrodis, išspjaunantis „dažniausiai mane / Netu metų / Kuriu atrodau.“ Toks aš nebéra aiškus, apie *jį* dar nebuvu girdėta. *Jis* „ne tas / Net tas / Kuris dabartinis“ (čia nesunku pastebėti M. Buroko atidumą kalbai ir galimam neteisingam perskaitymui – ne viename eilėraštyje prasmė kuriama gretinant minimaliai forma

besiskiriančius, tačiau skirtingas reikšminės konotacijas turinčius žodžius: ne tas-net tas, nusinuodijama laiku-laku... Taip skaitytojas verčiamas nuolatos skubančiamas pasaulyje sulaikyti žvilgsnį ir šypsetelėti, kai neskubėti jau būna per vėlu – kai jau perskaityta neteisiningai). Galima daryti išvadą, kad naujojoje knygoje žaidžiama tapatybės konstravimui nuo nulio, vietoj būsenų konstatavimo klausiamai: „O kuo gi aš noriu būti?“ (ne vėlui pirmasis eilėraštis po prologo funkcijas atliekančio „Weidrodžio“ vadinasi „Gimimo liudijimas“). Per šešerių metus nuo naujuoliško savęs teigimo pereinama prie savęs neigimo, gal kiek spekuliatyvaus, nes kiti eilėraščiai rodo tiesiog kitokio pobūdžio savęs teigimą – teigimą kaip kitokios asmenybės. Čia privalus pažymeti, kad kalbėjimas apie kūrinių asmeniškumą kyla ne iš literatūrinio nėsprusimo neatskiriant realaus autorius nuo kūrinių implikuojamo autorius, pasakotojo ar lyrinio subjekto. „Išmokau nebūti“ išties leidžia daryti V. Kuodytės pasiūlytą išvadą, kad šioje knygoje „autorius kaip autorius nėmire“. Faktais aiškus, telieka gincytis, ar tai gerai, ar blogai (jei išvis esama „gerai“ ir „blogai“ literatūroje, išskyrus, žinoma, gerai ir blogai literatūra). M. Buroko asmeninės patirtys lengvai atpažįstamos jo tekstuose, netgi tyčia paryškinamos. Tenka patikslinti teigini, kad M. Burokas išmokau „nebūti sociumu“. Plačiąja prasme – taip, tačiau siauroje asmeninėje erdvėje – ne. Geriausiai apie tekstus kalba patys tekstai: „AŠ / Seniai / Persilydė / I MUS visus...“ Ne i lituvius kaip „Būsenose“, ne i pasaulio gyventojus. I draugus ir bendraminčius, kuriems dedikuota nemažai eilėraščių (de dikacijų realiams asmenims gausa iš karto signalizuojant apie asmeniškumą, atsisakoma „Būsenoms“ būdingų skyrimų Jorge Luisui Bor-

gesui ar ledi Makbet). Aš persilydo ir į šeimą. Nesinori būti vienam, užkalbamą, kad mes savoka apimtų ir dar vieną naują žmogų: „Mes // Mes / Duos Dievas būsim / Nebe vieni.“ Asmeniškai sentimentalai vertinant, tokia autorius *nemirtis* yra graži ir jauki. Juk poeziją visa da roša žmogus, bandantis į kalbą sudėti savo vidines patirtis (netgi esant intertekstiniams nuorodomis į pasaulinės literatūros klasiką tie kūriniai dažniausiai tapę autorius vidinio gyvenimo dalimi). Tačiau vertinant šią knygą literatūrine prasme – gal ir ne visada tas asmeniškumas toks teigiamas. Štai R. Kmita mano, kad „buvusios braučių kartais galima ir pasigesti“. V. Kuodytė teigia, kad „vienna vertus, nuoširdumas įtikina, kita vertus, tekstų suasmeninimas truputį glumina – (...) atrodo, jog būtų lengviau nežinoti, kas yra KATE, ar faktas, jog M. Burokas turi dukra“. Teisingiausia turbūt sutiki su dvilype „vienna-kita vertus“ nuomone. Svarbiausia, žinoma, kad vidiunis eilėraščio mechanizmas sujungtų atitinkamus laidelius skaitytojo sąmonėje ir įskelysti kibirkštį (prispažinti, manojoje jis tikrai išsižiebia), tačiau stipresnio universalumo pojučio taip pat nevertėti pamirštį. Juk didelį skaitymo džiaugsmą kelia būtent galimybė atpažinti (*atpažintinas* senovės graikų kalba ir reiškia *skaitymą*), o atpažinti skaitytojui visuomet paprasčiau tai, kas egzistuoja universalioje, kultūrinėje patirtyste, archetipuose. Tuomet nepatirinti to nedidelio diskomforto iš nesugebėjimo (ar iš neįmanomybės) identifikuoti konkretių poeto aplinkos žmonių, konkretių jo išgyvenamų situacijų. Juk nuo asmeniškumo iki universalumo poezijoje dažnai trūksta labai nedaug – tik puiukiai išmanomos kalbos, o ši privilium M. Burokas ne kartą yra pademonstravęs. Is esmės autorius eilėraščio asmeniškėjimą galima teigiamai ivertinti kaip žingsnį sa-

Marius Burokas, *Išmokau nebūti*. – Vilnius: „Tyto alba“, 2011.

Kaip Marius Burokas išmoko (ne)būti

Atkelta iš 5 p.

Tai dailininko Tomo Mrazausko tekstu interpretacija – jam pasirodė, kad eilėraščiai paviršiuje yra labai santūrūs, o viðuje tiesiog kunkuliuoja. Sudaroma galimybė į vidų pažvelgti tarsi pro raktą skylutę. Tuomet visi knygos formoje dominuojantys apskritimai (apskritas Elvyros Kai-riūkštės piešinio fragmentas viršelyje, juodi apskritimai prieš pradedant naują skyrių, juoduose apskritimuose įrašytos dedikacijos) gali būti suvokiami kaip raktą skylutęs, leidžiančios užčiuopti asmenines arba universaliomis virtusias patirtis. Sėkmingai su patirčiu universalizavimui M. Burokas susidororo savojo skausmo poetikoje. R. Kmita netgi reценziuojantį taip pavadino – „Eilėraščiai kaip užgyjanti žaizada“. Literatūrologas pateikė ir savą knygos dizaino interpretaciją, akcentuodamas ryškų skausmingą jo kūniškumą. Ištis galimybė „nurengus“ baltą rinkinio aplanką pamatyti raudonajį jo pavidalą tapatintina su odos nudyrimu, o matomi irišimo siūlai – tarsi būdas skaudant knygos organizmą pamatyti iš vidaus. Skausmą ir kitokį negatyvumą reiškiančią įvaizdžių knygoje išties nemaža. Juose nesunku pastebėti ir pavadinime skelbiama *nebuviųm*, merdėjimą. Kartojasi puvimo motyvas. Metonimiškai bei metaforiškai minima mirtis: „Lyg už mane // Mane iškase“, „Sienpjovys / Ku-ris mes žinom / Ima ir nukerta / Per patį žydėjimą.“ Šalia mirties visada egzistuoja ir baimė, kurios neįmanoma nepaminėti: „Lygina žeme // (...) Ir baime, / Na, žinoma, / Baime.“ Jaučiančiojo skausmą aplinka dažnai priešiška, jis ir tam-pa viena iš šio išgyvenimo priežascių: „Pasaulis įdūre“, „Ašmenys švilpia aplinkui.“ Dūris bei ašmenys suponuoja aštrumą, kuriuo taip pat esama: „Kalbam vie-la. // Spygliai / Édanciáis rožes.“ Minima tuštuma, leidžianti juodusius dizaino apskritimus suvokti ir kaip tam tikras juodasias skyles, *nebūties* sutankėjimus. Apskritai asmeninės neigiamos patirtys knygoje kur kas lengviau įkūnijamos kalba nei teigiamos. Čia slypi paprasta tiesa – apie negatyvius dalykus kalbėti jų nesubanalinius daug lengviau nei apie pozityvius. Todėl idėjinio negatyvumo sudaiktinimas, sukrentinimas leidžiant veik fiziškai pa-justi skausmą yra tiek vykės, tiek paveikus.

Skausmo metaforos dažnai plėtojamos miesto erdvėje. Pats miestas M. Buroko kūryboje yra skausmingas. Tai dar viena vidinių būsenų (šikart nieko bendra su antrosios knygos pavadinimu) įdaiktinimo, įmetaforinimo kryptis. Skausmingas eilėraščio žmogaus pasaulis manifestuojamas atitinkamome erdvėje. Kartais „miestas kaip stop kadras“ – sustinges, rodomas tarsi sulėtintoje kino juosteje. Kartais – kaip dykynė, kur „išdegintose aikštėse / Grīstose aikštėse / Lieka tik sielų / Ratlankiai“, kur gyvybės neturi netgi iterptinių gamtos elementų – „nuvystę par-kai“. Vienas iš gamtos reiškinii – saulėlydis – taip pat virsta skausminga, šikart ligos, metafora – tai

Be abeo, žaidžiant forma ne-

įmanoma išvengti paklydimų. O formas svarbos rinkinyje „Išmokau nebūti“ tikrai esama. Ji pasireiškia ne tik bendra knygos struktūra, bet ir dviem eilėraščių tipais, iš kuriuos formas prasme galima suskirstyti visus tekstus. Vieni iš jų – parašyti, paties M. Buroko žodžiais tariant, pliku verliburu, be didelių metaforų ir barokinio užraitymu, kiti – eilėraščiai proza, kurių technika autorius sakosi perėmęs iš savo verstų anglosaksiškosios tradicijos atstovų. Beje, prakalbus apie vertimus negalima nepaminėti šios antrosios M. Buroko talento pusės. Kaip vertėjas jis garsėja tuo, kad imasi versių keistų, radikalų, šokių, kūryjančių, tikrų literatūros chuliganų tekstus – Woody Allen, Charlesa Bukowskį, Aleną Ginsbergą ir kitus. A. Ginsbergas pui-kuojasi ir viename iš knygos epigrafų. Pirmajame iš jų Alasdairas Gray sako, kad „knygoje per daug pokalbių ir dvasininkų, pernelyg daug astmos, nusivylimų, šešelio; trūksta kaimiško peizažo, širdin-gų moterų, doro darbo.“ Antrajį jau rezia A. Ginsbergas: „It's hard to eat shit, without having visions.“ Tęsdama M. Buroko žaidimą ir neturėdama tokios jo, kaip vertėjo, drąsos, šią frazę paliksiu neverstą, pasitenkindama komentaru, kad epigrafa knygoje yra labai svar-būs ironiškos distancijos kūrėjai. Juose M. Burokas vis dar neatsisakęs kaukės, jais bando iškinti, kad pernelyg didelio rimtumo iš knygos geriau nesitikėti. Tačiau rašytojas Saulius Šaltenis jau kaži kada yra pasakęs, kad ironija – kompresas skaudančiai sielai. Rimtu-mo knygoje tikrai esama, bet pamatiniai egzistenciniai klausimai taip pat neretai pridangstomi (sa-vi)ironija. Kad ne taip skaudetų pasakyti: „Nemačiau šiemet rude-nio / Gyvai // Tik kartą buvau iš-éjės / Iš ligoninės // Pasikalbėt su Dievu / Iš Vingio parką // Kalbėjau daugiau aš.“ Tiesa, mano minėtų literatūrinį chuliganų itaka ironija ir epigrafas nesibaigia. M. Buroko eilėraščiuose retkarčiai nuskambia vienas kitas „blyn“ ar „su-siks“. Šie lengvai necenzūriniai (ypač palyginti su A. Ginsbergo ar Ch. Bukowskio vertimais, kuriuose visiškai neironizuojant prieš M. Buroką tenka nukelti ke-purę už išradęgumą mėginant adekvacią į lietuvių kalbą išvers-ti keiksmažodžius) žodžiai yra to-kių pavieniai ir nedraštūs, kad kartais atrodo tarsi ne visai natūraliai į tekstą inkrustuoti. Ir tai visiškai ne moralės, kuri nieko bendra su menu neturi, klausimas. Tiesiog po ginsbergiškų tiradų vienas mažytis „blyn“ gali sukelti šypsena.

Visgi ne kritikuoti yra pagrindinis šio rašinio tikslas ar bent jau ne neigiamo šito žodžio prasme. Noras pastebėti teksto netolygumus visada reiškia, kad tekstas turėti potencialo. O M. Buroko „Išmokau nebūti“, be jokios abejonių, jo turi. Prieš pateikiant išvadas galima būtų grįžti į pradžioje minėtą autorius priklausymą jaunu-jų rašytojų kartai – vienas ne-abejotinų tokios klasifikacijos privalumų yra galimybė keistis ir tobuleti. Mano nuomone, nuo „Būsenų“ išmokstant (ne)būti žingsnis tobulejimo link jau žengtas (ir dėl to taip norisi priešdeli, nusisengiant autorius sumany-mui, rašyti skliausteliuose). Iš patirčių, iš aplinkos stebėjimo, kad ir literatūrės prasme – iš pažin-ties su kita veikalais – gimsta geri tekstai. Pati stipriausia M. Buroko pusė, mano nuomone, ir yra šis atvirumas suvokiant, kad rašytojas visuomet yra ir skaitytojas. Visų pirma skaitytojas. Galbūt todėl per skaitymus paklaus-tas, kas vietoj žagres kyšo iš šiuolaikinio poeto kišenės, M. Burokas atsakė – knyga.

Žadantis akibrokštus

Neringa BUTNORIŪTĖ

ra vien tik harmoninga vieta („vienas angelas / iš dylikos pasikorė“ // kažkaip nenugirdau / to angelo vardo // matyt danguj / savos problemos“, p. 12). Imama kladžioti tarp įvairių konfesijų, tačiau prie Dievo sugrižtama, kai pasijuntama bejėgiu – D. Sobec-kiis sėkmingai užčiuopia ir at-skleidžia šiuolaikinio (ne „homo sovietikus“!) visku nusivylusio žmogaus maldą-aimaną (eil. „Už-marštis“). Jo požūriis gali pasirodyti netiketas skaitantems tradi-cinius Lietuvos poetus, kurie ap-skritai jaučiasi it pašauktieji ar

Viršelio atlenkimuose pateikia-mos eilėraščių rinkinio vedamo-sios frazės: *du / nesusisiekiantys / indai ir varpininkas / užsnūdo*. Skaitydama knygą atrandži, kad iš tiesų tai – itin lakoniški eilėraščiai, *at kabinti* (kaip rašytų D. So-beckis) nuo pavadinimų. Pirmasis vadinasi „Taip kalbama apie žmo-gų / bendraujantį su Dievu ir Die-vą / bendraujantį su žmogumi“, ant-rasis – „Vidury nakties / miestelio gyventojai / nebežino kelinta / dabarties valanda“. Sprendimas pa-teiki eilutes be pavadinimų – įdomus, skatinantis galvoti apie kūri-nį kituose kontekstuose, bet kartu kelia prieštaravimą: ar verta ardyti iš pažiūros tarsi nedalomą eilė-raščio visumą, kad vėliau kūriniai būtų pakartoti?

Knygos anotacijoje teigiamama, kad „lyrinis subjektas triveidis ci-nikas: homo sovietikus, homo reli-giosus, homo lituanus“. Tačiau ga-veliški terminai čia visapusiskiu-neatskleidžiami: homo religiosus paradigmą lieka dominuojanti, nė nemanoma lyrinio subjekto charak-terizuoti tautiniu pagrindu. Soviet-metis mena vos viena teksto vieta: „atstoviu eilej / kaip buvau papra-tės / prie dešros er bananu“ („Iš / pažintis“). Jeigu eilėraščius laiky-tume to paties lyrinio subjekto iš-gyvenimui ir apsisprendimui tasa, jis galėtume sieti su pagyvenusiui, abejungamą alkoholyje skandinan-ciu „homo sovietikus“ („parda-viu Bibliją / nusipirkau degti-nės“, p. 25). Tačiau nustebina tai, kad šis subjektas nemini ir neref-lektuoja sovietmečiu drausto „Sek-madienį švēsk“.

Nepaisant to, „Homo religiosus“ – gana vientisa ir bene ge-riaujas poeto knyga, savitai at-skleidžiant bei tyrinėjanti kintant žmogaus santykį su religija. Krikštas priimamas kaip aukojimas, ne savanoriškas sprendimas („tėvai atnešė mane bažnyčion / paaukot Dievui“, p. 11). Pirmoji Komunija yra ne dieviškumo, bet kūno skonio („Pirmoji Komuni-ja“). Maldos forma ironizuojamas kasdienėje kalboje lyg tarp kitko išiterpianties Dievo vardas (eil. „Litanija“). Lyrinį subjektą per-smelkia jausmas, kad dangus nė-

Tačiau kaip S. Šaltenis mintį apie pavasarį kasmet koks nors jau-nuolis pertaria iš naujo, taip tam tikrų savo minčių pakartojimo knygoje neišvengia ir poetas. Vienas anks-čiau minėtų kūriniai turi savotišką eilėraščių-brolį:

*vidury nakties
miestelio gyventojai
nebežino kelinta
dabarties valanda*

*varpininkas
uzsnūdo*

(p. 69)

Toks darbas

*nelemtas tas darbas
svarbu neužmigt
jei sumanai bent
valandėlę snūstelt
privailai užsukt žadintuvą
jam nuskambėjus pašokt
(...)
darbininkas miegojo kietai*

*taip miestelis liko nesužinojęs
kokia dabar valanda*

(p. 40)

Abu kūriniai pavykė, nors ant-rasis, mano akimis, išpudingesnis (jis verta perskaityti visą). Tačiau gebėjimas tinkamai atsirinkti – kiekvienos poezijos knygos priva-lumas.

D. Sobekis eilėraščius kuria ir i knygą guldo apgalvotai, bet jie ne visuomet nustebina. Kai kurie tekstai rinkinio idėjai svarbūs, jų papildo, tačiau skaitant neįsimena-na. Bendrame kontekste ryškiai sužiba ir išskiria kūriniai, galintys išlikti ilgiau atmintyje („Mo-tinos diena“, „Šventovė“, „Užkei-

kimas“, „Toks darbas“, „Šešėlis“, „Palikt“, „Pelnyta pergalė“, „Žvėris“). Juose pasitaiko įdomių parodoksių, pavyzdžiuui, eileraštyje „Motinos diena“ („mano Marija / ne mergelė // septintas / ménou“, p. 22) atskleista savita, vykusi šešėlio reinkarnacija, yra žavių kalbinių žaidimų („kilnojamą nekilnojamą / neturtą beturči“, p. 49), kūrinius puosia archaiškos kalbos variantai (pvz., „motera“, „Dievuj“).

Nors „Homo religiosus“ esu linkusi laikyti neblogo knyga, nedriščiau teigti, kad D. Sobeckis itin netiketai traktuojia Biblijos tiesas – jos nevirsta metaforomis, greičiau pasirodo kaip tiesioginės aliužios (pvz., eil. „Išganytojas“, „Dieviškas gérimas“). Iterpiamos į kasdieniškas situacijas, jos tampa gyvenimiška adaptacija, net jei lyrinis subjektas vaizduojamas kaip tomis tiesomis abejojantis. Be to, minėtina, kad poeto žodžio tvirtumą silpnina keistos, sustabarejusios frazės („išgirdęs kūdikį / verksmu fontaną“ (p. 8), „žmogus / iš knygos romantu“ (p. 10); „laikinas svečias / Žemėje esu“ (p. 10) arba jeigu gérimas, tai būtinai taurus it klišé), pasitaito tuštoko, neišgryntinto „trukšmo“ („geriau nepaklūti / į jo virškinimo / traktą / traktatą“, p. 58; „gal galėtum paskolint rašiklį / pametėja klausimą man“, p. 39). Eileraščiuose esama perspausto familiarumo: „meldžiam tame / Viešpatie / išvietėj sédédami“ (p. 30) – tokia teksto vieta kūrinyje skamba neskoningai, juk imituojama litanija. Žargonizmai venui praturtina teksta (eil. „Promilés“), kurit skamba dirbtinai, atrodo, kad įmantraujama (eil. „Skuostas“, „Kedras“). Galiausiai stebina neatsakingai paliktos korektūros klaidos: laiškas *grąžinamas* (ne *grazinamas*, p. 26), gélés *prázysta* (ne *prázista*, p. 61). Tokių jau trečiojoje poeto knygoje pasitaikančių minusų nesinorėtų matyti, tad lieka viltis, kad māslus kūrėjas linkęs prie juos neužsimerkti.

Taigi viršelis žadėjo akibrokštus, o „Homo religiosus“ turinys pasiūlė jū visokių: tiek malonai prasakdirinantių vakarą, tiek mažumėlę trikdančių. Šią knygą recenzavęs Mindaugas Peleckis rekomendavo ją dogmų nesuvaržytiems jauniesiems laisvamaniams ir eretikams. Nemanydama, kad šiandien daugelis prisirše prie dogmų arba kad D. Sobeckis tik į juos kreipiasi, susipažinti su šiuo leidiniu siūlysiu stebintiems, besistebintiems ir pastebintiems skaitytojams. Juk dairytis, apmästyti, kas nauja mūsų poezijoje, sveika lietuvių akims ir nebūtinai tik sulaukus pavasario progos.

Dainius Sobeckis, *Homo religiosus*. – Kaunas: „Kauko laiptai“, 2011.

Kodėl prisilietę prie Esminio Slépinio norom nenorom esame priversti prabili ne apie loginį pažinimą, o apie tikėjimą?

Kiek yra „rimtu“ Dievo buvimo įrodymų? Septyni? Septyniolika? Septyniasdešimt? Ar nors vienas jų gali būti tikras? Juk tokiu būdu įrodinėjamas Tvėrėjas kaip būties valdovas, taigi – pats esantis / telantis neva vien būtyje.

Bet jeigu Dievas yra absoliutus – tiek būties, tiek nebūties – valdovas, ko vertos mūsų loginės slinktys, bandančios įkalinti jį vien būtyje, negana to, įrodinėti jo esimą būties dirvožemyje išaugintos kalbos galimybėmis, instrumentarijumi bei dualistikinio pasaulio kategorijomis??

Bergždi judesiai, primenantys pastangas kurti Dievą pagal savo patveikslą.

Žmogui iš tiesų vertingi ne tie jo sprendimai ir poelgiai, kuriuos sumastė protas ir paskelbė neva visuotinai vertingais, o tie, kurie yra itin paprastoje darnoje, natūralioje santarvėje su Dangum ir Žeme.

Tuomet miela ir padirbėti, ir patinginiauti.
Ne nuodėmė net ypatingiauti.
Bet visų mieliausia ypatinginiauti.

cave canem

Etažerė

Ivairiems skoniams

Jurga TUMASONYTÉ

Michail Jampolskij „Kalba – kūnas – įvykis: kinas ir prasmės paieškos; vertė Natalija Arlauskaitė. – „Mintis“, Vilnius, 2011.

Atsivertusi leidyklos „Mintis“ išleistą Michailo Jampolskio *teoriją romana*, vėl pradėjau kompleksuoti galvodama apie savo gimtajį Europos užkampį, kuris Vakarų kontekste stengiasi neatsilikti nebent savižudybių ir pramogų centrų mastais. Kasdienybė visa tai – esu taip ipratusi prie spaudoje tyrančio lietuviškų kompleksų kartelio, kad neturėčiau per daug imti galvon. Kai tik gimiau, viskas buvo dar ne taip blogai – suprantate, revoliucija. O paskui staiga – duobė. Kai išmokau skaityti, pagrindiniai laikraščių puslapiai skelbė bankrotus, pasaikojo apie depresiją ir sėkmės lydimus verslininkus. Smuko kultūros laikraščių tiražai. Sigitas Parulskis rašė teksta, kuriame skundėsi mažu honoraru. Po dešimt metų honoraras nepadidėjo ir skystis émė kiti rašytojai. Dabar viskas lyg ir sustingo, o jeigu blogeja, tai tik nežymiai. Žodžiu, galima prie to bloginu priprasti.

Taigi parsinešau iš leidyklos kone pirmajai lietuviškai išleistai kino teoretiko knyga ir vėl užplūdo ilgesys. O kur Siegfriedo Kracauerio, André Bazino, Gilles’io Deleuze’o, Christiano Metzo, Béla Balazso, Davido Bordwello, Seymouro Chatmano bei kitų vertimai? Kodėl tekstai apie kiną vis dar marginalizuojami? Kodėl mūsų universitetuose taip mažai kino teorijos ir istorijos specialistai? Ir kodėl viskas vyksta vėžlio žingsniu?

Ableiskite už jaunatvišką skepsį – iš tiesų knygos „Kalba – kūnas – įvykis: kinas ir prasmės paieškos“ lietuviškų vertimų reikėtų kaip reikiant padidžiauti. M. Jampolskio vertėja Natalija Arlauskaitė, mano galva, yra viena svarbiausiai mokslininkų, matomu

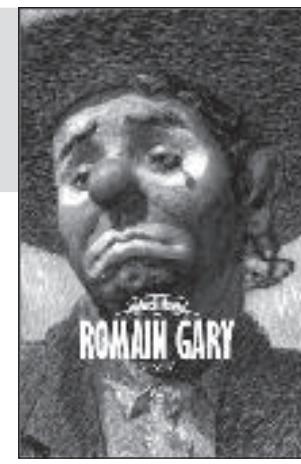
indėliu papildanti tamšius lietuviškojo kino teorijos „podėlius“. Taip pat norėtusi pasidžiaugti leidyklos sugalvota serija „Kino raštai“, skirta knygoms apie kino kūrėjus, filmus bei kino istoriją ir teoriją. Tikėkime, kad rimtai pradėta serija nevirš lengvabūdžiaus „1000 ir 1“ filmų aprašymais.

Tad apie ką knyga? M. Jampolskis, gimęs 1949 m., yra rusų kilmės Niujorko profesorių, vienas žymiausių kino ir vizualumo teoretikų. Leidinys susideda iš daugiau nei dvidesimties metų laikotarpio tekstų rinkinio, juose autorius stengiasi atrasti būdų kalbėti apie filmų prasmę. Veiklas padalytas į tris skyrius. Pirmajame „Kalba ir erdvė“ M. Jampolskis nagrinėja kiną kaip ženklu sistemą, pasitelkdamas semiotinę-struktūralinę analizės kryptį. Šiame skyriuje atrasi te mėginimų užčiuopti kiną kaip potencialiai kalbinę tikrovę. Komentaruse, kurie publikuojami prieš kiekvieną tekstą, mokslininkas kritiškai peržvelgia savo to laiko mąstynes, daug kur ir nesutikdamas su tuometinėmis savo išvadomis. Antrajame skyriuje „Veidas ir kūnas“ į kiną žūtriumą iš fenomenologinių pozicijų. Filmų prasmingumas aiškinamas remiantis jusliniu daiktu suvokimo pagrindu. Supratimas, kad kinas pirmiausia susideda iš regimų daiktų ir kūnų, savo prasmę atskleidžiančių per pirminių jūsinių suvokimą, yra ryškus M. Jampolskio mąstymo gairių trajektorijų paskieitimasis. Trečioji dalis pavadinata graikišku žodžiu „Kairas“, iliustruojančiu sutaptes momentą, kuris atsiranda iš kelių netiketai susiliejančių laiko ir ivykių plotmių. Šis temporalinis metodos atitinka ir dabartinę M. Jampolskio mąstymo kryptį. Knygos mokslinis objektas – rusų kino klasika, nepriklasomi rusų režisierų darbui ir prancūzų teoretikai (A. Bazinas, Trevoras Godardas, G. Deleuze’as ir kt.). Turint omenyje, kad šioje knygoje svarbiausia teorijų kaita, pasitelkiant filosofines sistemas, man vis tiek priėmė margešnės filmų panoramas.

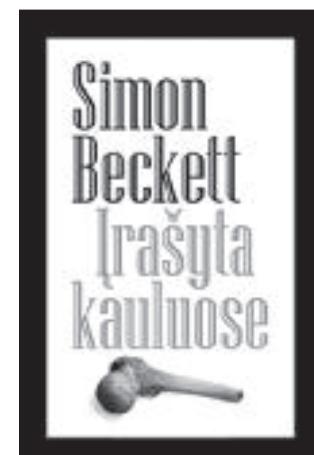
Pasak N. Arlauskaitės, M. Jampolskio knyga turi ne vieną perskaitymo būdą – pavyzdžiu, giliinantį į antrajį skyrių, galima neblogai susipažinti su prancūzų kino teoretikų (po Antrojo pasaulinio karo) darbais. Taip pat ją galima skaityti kaip vizualumo formų studija. M. Jampolskio straipsnių rinkinys neabejotinai bus naudingas ir VU filologijos bei filosofijos studentams, kurie šiek tiek tos filmų teorijos „pakrapštę“ savo keliakryptėse studijose. Be visa to, ši knyga vertinga ir paprastiems skaitytojams, kurie vaikščio į nekomercinio kino festivalius ir mėgsta prie vyno taurės pataukštį apie filmus. Kino teorija yra kitesnis riešutėlis už kino istoriją, tad M. Jampolskio veikalo skaitymą galima priimti kaip malonų iššūkį.

Romain Gary „Liūdnieji klonai“: romanės; vertė Jonė Ramunytė – „Vaga“, Vilnius, 2012.

Atejusi pasiūlti šios knygos, kažkodėl paprašiau „Liūdniojo klonu išpažinties“. Knygyno mergaitės émė krykštauti, kad tokios niekada niekas neleido. Matyt, pasamoninė knygos pavadinimą priskyriau jos autorui Romainui Gary. Rašytojo kūriniuose galima tiesiog maudytis humoru, kuris dažnai veda į absurdą ir liūdesį, intonacijose. Ne taip seniai Lietuvoje išpopuliarėjęs litvakų kilmės, Vilniuje vairystę praleidęs R. Gary „Liūdnosiuose klonuose“ priartėja prie filosofinės tragikomedijos. Tai priespaskutinė jo knyga, parašyta 1979-aisiais. Po metų jis laisvamaniškai išsitaikė piso-toletu smegenis, palikęs raštelį, kuria me paminėjo, kad žudėsi ne dėl buvūsios ir jau mirusios žmonos Jean Se-

Simon Beckett „Irašyta kauluose“: romanė; iš anglų kalbos vertė Marius Burokas. – „Tytu alba“, Vilnius, 2012.

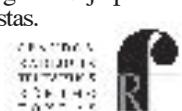
Kai pradėjau skaityti jau antrajį lietuviškai išverstą Simono Becketto detektivą „Irašyta kauluose“, supratau, kad turiu reikalą su itin sloganu, niūraus lietaus teškinimo ir atskirtumo perspektyva knyga. Kaip ir derėtų, teksta prarajau greitai – užteko dviejų naktų. Orams šiltėjant ir atsirandant vis daugiau progų išsitiesi pievutėje su neįpareigojančio sunkio knygele, „Irašyta kauluose“ puikiai tinka šiam malonumui teoriskai išgyvendinti.

S. Beckettas – buvęs reporteris ir muzikantas – yra sektinės visų lakių fantazijos reporterių pavyzdys: tėsdamas savo iš raidžių nufilmuotą, kraupą nuotykinį serialą, sukūrė detektivą su migruojančiu personažu Deividu Hanteriu. Viename interviu autorius pasakojo, kaip teko atlikti žurnalistinių tyrimų JAV lavonų fermoje, kurioje vienos mokslininkas mėgino stebeti įvairiomis aplinkos sąlygomis ir pozomis išrancius žmonių kūnus. Tikriausiai ne vienam ponui ir ponai, turinčiam polinkį rašyti, tokie vaizdai būtų atnešę kūrybinį įkvėpimą. O S. Beckettas kaip reikiam jam atsidavė ir romanė „Irašyta kauluose“ labai smulkiai, nuosekliai apraše aistrastų žmonių palaikų fiziologiją.

Knygoje pasakojama apie teismo mediką Deividą Hanterį, atvykstantį į nuošalią, mažai gyventojų turinčią Didžiosios Britanijos salelę, kurioje aptinkta žmogžudystė. Kaip ir minėjau, tekste vaizduojamas niūrus ir sloganus pasaulis, tame beveik nėra vietas gražiems dalykeliams ir meilės istorijoms. Cia daug blogio, nesuvokiamo psichopatiško elegsio ir antvertybių. Netgi pagrindinius veikėjus Hanteris nespinduliuoja jokia didvyriška jėga ir savo elegesių neužkariauja ypatingų skaitytojo simpatijų.

Galbūt ši knyga būtų tik paprastas, greitai praplaukiantis detektivą, tačiau nesinori jos priskirti prie antrėjų literatūros vien dėl gero stiliaus, prie kurio veikiausiai nemažai prisiėdėjo teksto vertėjas ir redaktorės. Skaičių detektivą smagu dėl to, kad nuo pat pradžių iki galo nesi tikras, kas yra žudikas. Tik talentingesas rašytojas sugeba taip supainioti įkalcius ir paklaidinti nevisažinių skaitytojų su įtarimais, kad galų gale apima ilgai lauktas perskaitymo katarsis. S. Beckettas talentingas, bet, man atrodo, jis pernelg stengiasi supainioti galus, dėl to nukenčia išvykių tikroviskumas.

Skaityti romaną apie šlykščius, nemoralius, pavojingus dalykus masina dar ir tai, kad šis nepavojingas akių vedžiojimus teksto eilutėmis patenkina adrenalino poreikį – kai kuriems žmonėms jis kaip mažas paukšteliš, kuri reikia nuolat peneti. Garantuoju, tik pradėjų skaityti spėrai ištrauksi. Nors knygoje pateiktos išvadai anapoltol nežadins šiltų estetinių išgyvenimų (net ir bjaurumo estetikos mėgėjams), galėsite bent trumpam pabėgti nuo savo (galbūt) ne tokios kvapų gniaužiančios kasdienybės. Ypač jeigu romaną skaitysite dabar – kai sproginėja pumpurai ir geltonuoja pievos. Bus šaunus kontrastas.

Jaunimas paniro į teatro vandenį

Eglė KUKTORAITĖ

Jau antrą kartą Kauno jaunuoliams nusiypsojo laimė praskleisti teatro paslapties skraištę – Kauno valstybinis dramos teatras balandžio 23 – gegužės 4 d. juos sukvietė į festivalį „Nerk į teatrą“. Praėjusias metais didelio susidomėjimo sulaukės ir būrius jaunimo į teatro dirbtuvės sukvietęs festivalis šikart žadėjo pasirodyti jau kiek paaugės, sutvirtėjės, tik, žinoma, ne mažiau žavus bei atviras kiekvienam, pasirengusiam giliai nerti į beribes teatro gelmes. Unikalaus festivalio idėja –

galimybė visapusiškai pažinti teatrą. Taigi visi smalsuoliai galėjo dalyvauti spektaklio elementų kūrimo procese, iš pacių teatralų lūpų išgirsti apie pagrindinių teatro specialistų išsūkius bei kasdieninius atradimus, išvysti jaunujių aktorių, režisierų kūrybos vaisius ir... tiesiog smagiai praleisti laiką!

Festivalį atidarė nuotaikingas žaibiškas sambūris (*flashmobas*) prie Laisvės alėjos fontano „Nerk į teatrą“ vietoje TV!“, kuriamo prie sofos neprisiaugę moksleiviai raginti apsiginkluoti įvairiausiomis „plaukimo priemonėmis“ ir nerti į teatro, kultūros, tik ne televizijos gelmes. Patyrę „plaukimo instruktoriai“ ir „narai“ trumpai apmokė susirinkusiuosius ir davė ženkla irtis Kauno valstybinio dramos teatro pusėn.

Prie iėjimo nardytos pasitiko patyrės aktoystės instruktoriai ir pamokė kūrybiškuo gelmėse susikalbėti padėsiančios ženklių kalbos. Išejė teatro nardymo pradžiamokslį moksleivai klausėsi įkvėpiančios Kauno valstybinio dramos teatro vandenyno valdovo – Neptūno (Egidijaus Stanciko) kalbos. Valtyje išsitaikės Neptūnas džiaugėsi, jog seinausias Lietuvoje profesionalus teatras išlieka jaunatviškas ir jo užkulisiai, visa kūrybinių paslapčių atodanga atsiveria moksleiviams: „Mūsų teatras īgauna prasmę tiki tada, kai jis reikalingas jauniems žmonėms. Tada teatras turi ateiti.“ Tikimasi, jog įkūrėjai KVDT muziejuje kūrybinės dirbtuvės taps nuolatiniu reiskiniu.

Pažinti teatro gelmes jaunimą kvietė ir gelbėjimosi ratu apdovanotas Kauno meras Andrius Kupčinskas. Miesto vadovas padėkojo Dramos teatrui už iniciatyvą kūrybiškai ugdant jaunąją kartą ir priminė, jog teatras sudaro ne tik rūbinę ir sceną, bet ir užkulisiai, bei palinkėjo sėkmingų repeticijų ir kuo gilesnio nėrimo. Festivalio atidarymas įprasmintas moksleivių tarybos atstovės ir KVDT administracijos bendradarbiavimo sutarties pasirašymu.

Visą savaitę kūrybiškumo plaukmenimis apsirūpinę moksleiviai nardė po scenos užkulisiais: dalyvavo aktorinėse, kostiumų, dekoracijų, režisūrinėse, fotografijos, muzikos, reklamos dirbtuvėse. Ypatingo susidomėjimo sulaukė vaidybiniai seminarai ir diskusijos, kurių metu ne vienas moksleivis įgyvendino svajonę pabūti aktoriaus kailiye. Aktorių ir psichodramos ekspertė Daiva Rudokai-

tė praktiniame seminare „Pažink save vaidindamas“ kūrybinėmis užduotimis siekė ugdyti pakantumą, gebėjimą bendrauti, sutelkti dėmesį ir vaizduotę. Profesinėmis gudrybėmis dalijosi ir jaunieji KVDT aktoriai: Inga Mikutavičiūtė, Gabrielė Aničaitė, Saulius Čiūcelis, Artūras Sužiedėlis.

Charizmatiškas teatro režisierius ir pedagogas Gytis Padegimas mokė kūrybinių galų išlaisvinimo ir kolektyvinės atmosferos kūrimo paslaptį. Dizaino ir mados gerbėjams drabužių dizainerė Diana Kuznickaitė pasiūlė kurti išskirtinius kostiumus iš ekologiškų medžiagų. Teatro fotografijos niuansus atskleidė fotografas Donatas Stankevičius. Daugiametė patirtimių dalijosi ir kompozitorius Giedrius Kuprevičius, kvietęs pažinti teatrą per muzikinę prizmę. Su Lietuvos teatrui nauja, bet įdomiai ir svarbiai sritimi – reklama – supažindino KVDT reklamos dizaino kūrėjai. Balandžio 24–25 d. Didžiosios scenos fojė veikė animuojamą scenografijos maketu paroda – projektas STILL/LIFE. Tai – šiuolaikinio meno sintezės reiskinys, kai pasitelkus lėlių teatro išraiškos priešmes atgyja scenografijos maketai. Gegužės 2 d. vyko Kauno miesto 3–4 klasinių moksleivių meninio skaitymo konkursas.

Teatro paslaptis pažinę moksleiviai gegužės 4 d. kviečiami žiūrėti būsimų scenos talentų diplomiinius spektaklius. Pirmus žingsnius profesionaliame teatre žengiantys Lietuvos muzikos ir teatro akademijos, Klaipėdos ir Šiaulių universitetų kūrėjai pristatys spektaklius „Vyturys“, „Tetos“, „Broliai Kararamazovai“, „Didieji Arkanai“ ir „Globotinis nori būti globėjė“. Paplusėjus teatro dirbtuvėse verta atsipūsti ir žiūrovo akimis įvertinti naujosios kartos kūrybinį kelią.

Festivalį vainikuos koncertas, kuriamė skambės teatro aktorių paruošta programa ir bus naudojamos nardžiusių sukurtos dekoracijos bei geriausi kostiumai.

Regis, taip intensyviai ir kūrybingai nardant jauniesiems kauniečiams nepavyks išbristi iš teatro vandenų sausiem.

– Muzika ši kartą atėjusi iš ankstesnės epochos, kai pasaulio matymas, pasaulėžiura buvo kitokia. Kaip sekėsi ją pajusti ir interpretuoti šiandienos kontekste?

– Spektaklyje bus panaudotas visas M. K. Čiurlionio „Jūros“ originalas. Iš pradžių galvojome jį modifikuoti, šiuolaikinti kartu su kompozitoriumi Antanu Jasenka, tačiau labai greitai paaikiškėjo, kad dvi stiprios asmenybės konkuruočiai negali.

M. K. Čiurlionio muzikoje ryškėja tikrai netik romantiškoji, simbolistinė jėga, bet ir nerimas dėl visuomenėje, pasaulyje vykstančių reiskinių. Tuo metu, kai jis buvo parašytas, pasaulis buvo apimtas nerimo ir grėsmės dėl artėjančių pasaulinių karų. Tai buvo visuomeninių poslinkių epocha su naujais tiesios, kovos, laisvės siekiais. Todėl jūra ir mano spektaklyje gretinama su visuomenės žmogumi.

Tiesa, su šiuo kūriniu dirbtį nėra paprasta, nes jis diktuojama labai aiškias savo sąlygas. Prie jo reikėjo priprasti ir šokėjams, ir man pačiai. Tai ne minimalistų, ekspresionistų muzika, kuri leidžiasi pripildoma kokio tik nori turinio. „Jūroje“ girdime kulminaciją, o tada dar dvidešimt minucių ramybės. Kaip tai perteikti išspręsti choreografiškai – dide lis iššūkis. Taip nusprendėme iki kulminacijos momento atspindėti jūrą, jos grožį, dar nepaliestą „cheminio ginklo“, o vėliau viską pakeisti. Kūrinyje kartoja gana monotoniskos frazės, kurias šokėjams reikia „ištverti“, o man įprasminti choreografiškai. Ši muzika teikia daug išbandymų.

– Kokios sulauksime choreografinės raiškos?

– Choreografiją inspiruoja patys įvairiausiai dalykai, bet labiausiai – jūros gyvūnijos plastika, grakštūs judesiai. Muzikinėje poemoje yra tokiai vietų, kurios tiesiog veda šokti ir diktuoja plačius, gracingus neoklasikinius judesius, o aš esu pratusi juos laužyti, „deformuoti“. Tai ir yra didžiausias iššūkis. Mégini konkuruoti, konfliktuoti ir diskutuoti su kūriniu. Juk šokėjui lengviausia šokti muziką, sekoti ja, tačiau tuomet jis nėra kūrėjas. Tokia estetika vyrauso prieš Antrajį pasaulinį karą ar dar anksčiau. Aš stengiausi priešintis, pateikti savo interpretaciją, kontrastuoti ir nutolti nuo kūriniu, bet muzika, regis, stipresnė už mane. Turime sujungti romantizmą ir šiuos laikus. Rasti sasajų, harmonijos dermę, tačiau visiškai nesutapti ir nepranykti.

– Ačiū už pokalbi.
Kauno šokio teatro „Aura“ archyvo nuotrauka

Plaukia, skėsta, rieda dugnu...

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Kauno šokio teatras „Aura“ ruošiasi naujam šuoliui – spektakliui „Jūra“ pagal Mikałajaus Konstantino Čiurlionio kūrybą. Trupė ir choreografė Birutė Letukaitė į žymaus lietuvių dailininko ir kompozitoriaus kūrybą pažvelgs netikėtu kampu, pristatys visuomenišką ir pilietišką atsaktingą meninę simfoninės kompozicijos „Jūra“ interpretaciją.

Choreografei B. Letukaitė M. K. Čiurlionio muzikinė kompozicija „Jūra“ tapo pagrindine pakitusio šiuolaikinio žmogaus ir gamtos santykio metafora, leidžiančia kalbėti apie itin skaudžius dalykus – toksinėmis medžiagomis užterštą Baltijos jūrą ir visuomenę, kuri užtersta fobijomis, egoizmu ir apatija. Anot B. Letukaitės, pažeista gamtos ir žmogaus pusiausvyra abiems pusėms atneša negrįtamu praradimą.

Baltijos jūroje jau po Pirmojo pasaulinio karo pradėti skandinti cheminiai ginklai, o Antro pasaulio karo pabaigoje tarša dar padidėjo: 3000–5000 tonų cheminio ginklo, 270 000 tonų sprogmenų ir cheminių užtaišų, 35 000 tonų raketų ir aviacinių bombų – tai tik dalis tragikos šiandieninės mūsų jūros situacijos priežasčių. Baltija yra radioaktyviausia ne tik tarp jūrų, bet ir apskritai radioaktyviausias vandens telkinys pasaulyje.

Net ir rinkdamasi kalbėti tokia tamsia tema, kelti, regis, neišsprendžiamus klausimus, choreografė mėgina pamatyti šviesą tunelio gale. Tačiau šokio spektaklio interpretacijos ir subtilybės dar pačiam kūrybiniam įkarštyste. Tuo metu ir kalbiname choreografe B. Letukaitė, prašome pasidalinti kūrybiniu džiaugsmu.

– Kalbamės, kai iki premjeros likę visai nedaug laiko, tačiau idėjos vis dar keičia vienos kitas?

– Laiko turime labai mažai, nes „Aura“ dalyvauja ir pati kuria ne vieną projektą. O ši kartą dirbame ne tik su mūsų trupės šokėjais. Spektaklyje sugalvota nemažai masinių scenų, todėl kartu repetuoti pakviečiame Kauno choreografijos mokyklas mokinius.

Aš jau ir anksčiau buvau susidomėjusi

M. K. Čiurlionio kūryba, bet artimesnė atrodė poema „Miške“. Kaupiaus darbui, rinkau idėjas, vizijas, tačiau vėliau, kai buvo švenčiamos kompozitoriaus metinės ir kai pateikėme projekto parašką, pasirinkimams buvo kiek pakoreguotas. Gaila, kad jaunimui M. K. Čiurlionis yra tarsi negyvas stabas, nekeliantis jokių emocijų, todėl norisi jo kūrinį pertekli taip, kad būtų artima ir įdomu šiandienos žiūrovui. Galvojome apie įvairias modernias technologijas, kurias galėtume panaudoti scenoje ir suteikti spektakliui paveikti, neįprastą vaizdą. Tačiau visa tai pasirodė taip brangų, kad mūsų finansavimo neužtenka net vizualiajai pusei, o juk dar lieka visa kita spektaklio dalis. Teko priimti paprastesnes sprendimus. Jų įgyvendinimas kainuos mažiau, bet, manau, poveikis vis tiek bus stiprus. Sumanymo naudoti videomedžią gą neatsisakėme, tačiau jau nesinori tos pačios primityvios formos, vėl ją demonstruoti tik ant galinės scenos sienos. Ieškome ko nors naujo, kad tai būtų staigmena žiūrovams.

– Sakėte, kad iš pradžių galvojote apie „Miškę“, o vėliau perėjote prie poemos „Jūra“. Kokias mintis inspiruoja temą ir simbo-

lai? Koks spektaklio idėjinis planas?

– Jūra – labai plati sąvoka, susijusi su muzika, žodžiais, ramybe, audromis, potvyniais ir atoslūgiais, tvenkimis. Sudėti į ją galima labai daug. Pirmiausia kilo mintis ją lyginti su visuomenė. Svarstyti, kokia ji yra, kokie mes vieni kitiems. Kita vertus, tačiau laikai skaudžias temas apie mūsų jūros užterštumą. Ji juk nešvariausia pasaulijyje. Sunku suvokti, kiek čia nuskandinta kenksmingų medžiagų, ginklų... Gyvename laiku, kai dėl pinigų galima padaryti viską, nepaisant pačių blogiausių padarinių. Kaip tokioje terpėje gyvuoja jūros gyvūnija ir augmenija? Šios temos apima labai platų idėjų spektrą nuo valstybės, visuomenės iki užuojaus maziausiam gyvūnui. Tad šokėjams suteikiu daug laisvės, stengiuosi sužadinti jų vaizduotę ir leisti improvizuoti. Spektaklio veikėjas vienu metu yra ir gyvūnas, ir žmogus, taršas ir emocija. Tas, kuris teršia, ir tas, kuris dėl to nerima. Todėl šokėjai turi save pakaupoti visapusiškai. Tai ypač svarbu dirbant ir su choreografijos mokyklas auklėtiniais, kuriems išorinė forma gal labiau akcentuoja nei vidinė atlikėjo įkrova.

– O spektaklio forma? Ar jau „matote“ ji visą?

– Premjera bus tik pirmasis ir veikiausiai ne paskutinis bandymas. Vėliau spektakliai rutulios, keisias, tobules. Tai mums neįšvengiamas. Jau nekalbu apie tai, kaip sumanymą koreguoja šokėjai, jų traumas. Labai skaudū, kai prarandi bendramintį, kurio kiekviename, net menkiusias judesys atitinka tavo norus ir sumanymą. Juk trupė sudaro ne tik inspiruojantys, kuriantys šokėjai, kurių idėjos organiškai siejasi su choreografo, yra ir vykytojų, su kuriais dirbtai sunkiai. Tačiau didžiausiai sunkumai tie, su kuriais susiduria visos tinkamų patalpų neturinčios trupės. Mes repetejome savo mažoje salėje, o koncertuose gerokai didesnėje. Masteliai skirtasi ir apskaičiuoti, derinti muzikos, choreografijos dermę labai sudėtinga. Tik kai repetejome didelėje scenoje, atsitraukių ir pamatau visą realų vaizdą. Tuomet galiu nuspresti, ar spektakliui reikia didelės, ar mažos erdvės. Šokėjų ir masinių scenų ši kartą bus nemažai, gal jiems būtinės nuotolis, tačiau įtraukta ir minimalistinės choreografijos, kurių gali pajusti tik būdamas labai arti.

Algimanto Aleksandravičiaus portretas

Algimantui ALEKSANDRAVIČIUI 2011 m. Nacionalinė kultūros ir meno premija skirta „už fotografinio portreto atnaujinimą, Lietuvos asmenybių galerijos sukūrimą, LDK paveldo poetiskus atspindžius“. Su laureatu kalbasi Viltė MIGONYTĖ.

Menininkai neretai tapatinami su didžiausią jų kūrybos dalį užimancią temą ar atpažįstamai iš tariamai specifinio „kūrybos potėpio“ arba „bražo“, smelkiančio įvairias fizines bei mentalines individualios raiškos kerteles. Nepaisant didelį pagreitį įgavusios fotomenininko A. Aleksandravičiaus kūrybos švytuoklės, teminių rokiročių, spalvingų, o kartais ir netikėtų fotografinių charakterių paieškų bei atradimų, portreto žanras visgi galėtų būti įvardijamas kaip vienės svarbiausių raktų, atveriančių šio menininko kūrybinės pasąmonės klonus.

Tačiau, prieš išskleidžiant daugeliui iprastas fotomenininko (kūrybinės) asmenybės sasajas su portretu ir rekonstruojant įvaizdžio status quo, norisi šiek tiek skrupulingiau žvilgtelėti į portretą, esantį „stebinčioje“ objektyvo pusėje, sąveikaujantį su portretuojuamuoju kaip veidrodis, o gal net dar glaudžiau.

– Algimantai, jūsų fotografinė akis aprépia plačiausią vaizduojančių spektrą: nuo kalėjimo sienas ramstančių nusidėjelių iki šventųjų ir palaimintų Dievo tarnų žemėje, privilegiuotų karalių ir išrinktų intelektualų bei žvaigždžių šviesa sužibusių savo pasiekimais: sportininkų, aktorių, verslininkų... Juk tarp jų turi būti kažkas bendra.

– Manau, juos sieja bendras vardinės – visi jie yra žmonės. Su savomis ligomis, netektimis, išdaivystėmis ir pakylėjimais.

– Cia norisi paminėti upės ir akmenėlio fizinės dėsnį kaip alegoriją: jis, įmestas į vandenį, sukelia

tolygių bangelių raibuliavimą, kuris galiausiai nurimsta. Ir visiškai nesvarbu, kokį akmenį į vandenį įmestum, kaip ir koki žmogų fotografuotum, fotografo / kūrėjo bangelių vis tiek atsiranda, tik ar jos „nurimsta“? Ar savo portretuose randate individualybės atspindžius?

– Be jokios abejonės. Kiekvienas menininkas nepriklausomai nuo to, ką sukurtų, pirmiausia vaizduoja save. Šiuos atspindžius, ypač pasklidęs atrinktus ir neatrinktus darbus, suseku praėjus ilgesniams laiko tarpti, kartais net dešimčiai metų. Žmogų fotografuojant valandą, neretai ir ilgiau, todėl per objektyvą matau jį lydimą įvairiausią kraštinių emocijų bei išraišką. Tačiau kažkodėl intuityviai, pasamoningai atrenku liūdnų, mąstančių žmonių portretus, nors juos matčiau ir linksmus, kvatojančius. Tiems žmonėms jaučiuosi savas – kūryboje atiduodu ir palieku dalelepės savęs, todėl meluoči negaliu.

Kalbėdamas apie savus atspindžius fotografijoje pamenu kadai-se vykdytą virtualų (internetinių) asmenybės tyrimo projektą – štai prie kokių išvadų buvo prieita pateikus įvairių duomenų apie vieną žymiausiu rusų rašytojų Fiodorą Dostoevskį: kompiuteris, absorbavęs ir apdorojęs bene visas jo knygus, su šia asmenybe susijusias analitinės literatūrologų apybraižas, diskusijas ir t. t. nustatė, jog klasikas prisidėjo prie savo tévo mirties. Tai-gi net ir čia viskas apie žmogų (ir žmogų kaip kūrėją) vertinama pagal jo darbus. Žinoma, kiekvienas juos mato ir interpretuoja savaičių. Įvaizdis visada labai klaudingas, todėl kartais gali sau leisti pabūti

klounu, tai netransformuos tavo amplitudą iš esmės. Nesvarbu, ką šiam gyvenime kurtum: rašytum, fotografuotum... kiekvienas elementas perskrodžia tavo esybę ir tada virsuta tiesa. Na, o mano portretas tų žmonių veiduose, kiek i juos ištengiu pažvelgti, yra branda ir liūdesys. Tai pagrindiniai bruožai.

– Iš tiesų niekada nesislapstėte?

– Ne, aš dažniausiai būnu atviras. Kūrybinio kelio pradžioje buvo per daug pataikavimo. Labai greitai suvokiau, kad to visiškai ne reikia. Tai netikra, vargina ir erzina. Todėl leidžiu sau elgtis išprastai. Fotografuodamas galvoju tik apie fotografiją.

– Portreto žanras fotografijoje (ir ne tik) yra nepaprastai intymus ir ipareigojantis, reikalaujantis užmegztį dvasinį ir / arba emocinį ryšį su respondentu. (Respondentas (angl. responder) – tyrimo dalyvis / tiriamasis). Vadinas, galime kalbėti apie tam tikrą specifinį tyrimo būdą, kuriam atlikti kaip priemonę jau beveik du dešimtmiečius (nuo 1997 m.) naudojate fotoaparatu. Ar kada susimąstėte, jog ne tik fotografuojate, bet ir tyrinėjate?

– Iš klausimą atsakysiu paneigdamas labai daug dalykų. Ne itin tokiai tokiai žmonėmis tiek fotografais, tiek apie šią meno sričį rašančiais, kurie išdrįsta pareikšti: „Aš atskleidžiau žmogų“, arba kritikais, teigiančiais: „O, čia visiškai nepataikei.“ Man šios savokos nieko nereiškia. Juk, būna, žmonės daugiau nei penkias dešimtis metų pragyvena vienoje šeimoje, draugauja ar nuolat susitinka, o vėliau, nepaisant brangių akimirkų, pykstasi ar net skiriasi ir supranta, kad, atsiėrus tokiai svetimybės prarašai, né velnio vienas kito nepažinojo. Tai būdinga ir kūrybai, tik šis (artumo) procesas neretai trunka kur kas trumpiau. Rodos, jauti, jog gali nufotografuoti ar aprašyti visus žmogaus charakterio niuansus, kiekvieną blakstienos mirktelėjį

mą, o vis tiek ilgainiui suvoki, kad tikslaus ir objektyvaus santykio sukurti neįmanoma.

Skaitydamas paskaitas apie fotografiją visuomet sakau, jog svarbiausia – tiesiog gerai fotografuoti. Pasinerdami į pirmines analizes, apleidžiame esminį tikslą – kūrybą. Visuomet atsiras „dar vienas pozūris į fotografiją“, ir nuo mūsų pasangu „ištirti“ tai neprieklauso. Juk jei vyksta futbolo rungtynės, o sigraliams dėl suprantamų priežascių nepatinka priesininko komandos žaidėjai, tikriausiai ir jų fotografijos, net ir ypač profesionaliai atlirkos, bus prastai įvertintos. Ir priesingai – jei komandos aistrulai stende išvys jų palaikomos komandos narių nuotrauką arba motina žiūrės į savo vaiko portretą (kad ir koks jis būtų) – vertinimas bus teigiamas. Tai iliustruoja, jog pozūris į fotografiją tiesiogiai susijęs su asmeniniu santykiumi.

Tačiau kalbant apie pasamoninio ryšio su žmogumi kūrimą fotografuojant galiu prisipažinti, jog sunkiausia portretuoti asmenis, kuriuos seniausiai pažįstu. Šis santykis neįpareigoja ir net nenuteikia dirbtį, priesingai nei nepažįstamų žmonių fotografavimas, kuriam visada privalau pasiruošti. Taip pat jau dešimtmety vengiu pastatyminės fotografijos, tačiau ne dėl to, jog toks atlirkimo būdas yra netinkas. Artimesnį ryšį su žmogumi padeda sukurti natūralesnę aplinką, o nepozuojantis kūnas yra tikresnis. Dažnai pirmieji kadrų, kuriuos nuspaudžiu neva ruošdamasis fotoseisai, tikrindamas, ar viskas tinkamai veikia, ir būna atrinkti. „Aklas“ fotografavimas pavyksta dėl kelių priežascių. Visų pirmą aš pui-kai pažįstu savo fotoaparata, jis lyg kūno dalis. Jaučiu, kada kadras bus ryškus. Sugebu tinkamai, bet neįzeidžiamai „apgauti“ portretuojamąjį ir pasinaudoti pirmosiomis arba paskutiniomis akimirkomis, kai žmogus net neįtaria, jog yra fo-

tografojamas. Žinoma, taip dirbtį pradėjau ne iš karto, prireikė gal penkerių metų. Jau 2002-aisiais, kai fotografavau Rusijos žvaigždyną, pradėjau apie tai mąstyti aiškiu.

Tačiau kartais šis „trukas“ neteiksminges. Atkeliavęs į namus seno žmogaus, kuris manęs jau laukia sėdintis, negaliu iškirsti nieko panašaus. Tuomet prisimenu tai, apie ką taip pat neretai užsimenu paskaitų metu – fotografas, ypač portretistas, turi būti labai plepus (ne plepus). Esu įgudęs provokuoti, atpalaiduoti ir atkreipti portretuoamojo dėmesį. Svarbu suvokti, kad provokacija turi būti natūrali ir pagarbi bei atlirkta pries užmezgant artimesnį kontaktą su portretuojuamujuo.

– Agnė Narušytė fotoalbume „Algimantas Aleksandravičius. Devyni aukštai“ (Vilnius: Nacionalinė knyga, 2002) raše: „Algimantas Aleksandravičius fotografuoja taip lyg siekti išgauti vienintelį kadrą – akimirką, kuriame parodoksaliai tilptų nuolat besikeičiantis ir įvairiai-lypis žmogus. Ši išpūdži jis lyg ir banduo suardyti kartais gretindamas dvi ar daugiau to paties objekto nuotraukas (...) Tačiau taip nėra. Net šalia esantys vieną žmogų reprezentuojančius kadrus nesukuria laikinumo išpūdžio. Jie atrodo kaip dvieju skirtingų žmonių atvaizdai. Portretai tokie išbaigti, kad neįmanoma jų pratęsti ar išsivaizduoti, koks tas žmogus būtų kitomis aplinkybėmis. Įvaizdis prilimpa ir pakeičia jo savininką.“ Šiuo atveju šviesos ir momentinės išraiškos sukurtais įvaizdis tampa tarsi labai statisku būviu, kuriamo portretuojamasis apipinamas netikėtais naratyvais. Ar nebaugina šis prasmių / at(iš)skleistų veidų „netikrumas“?

Nukelta į 10 p.

Algimanto Aleksandravičiaus portretas

Atkelta iš 9 p.

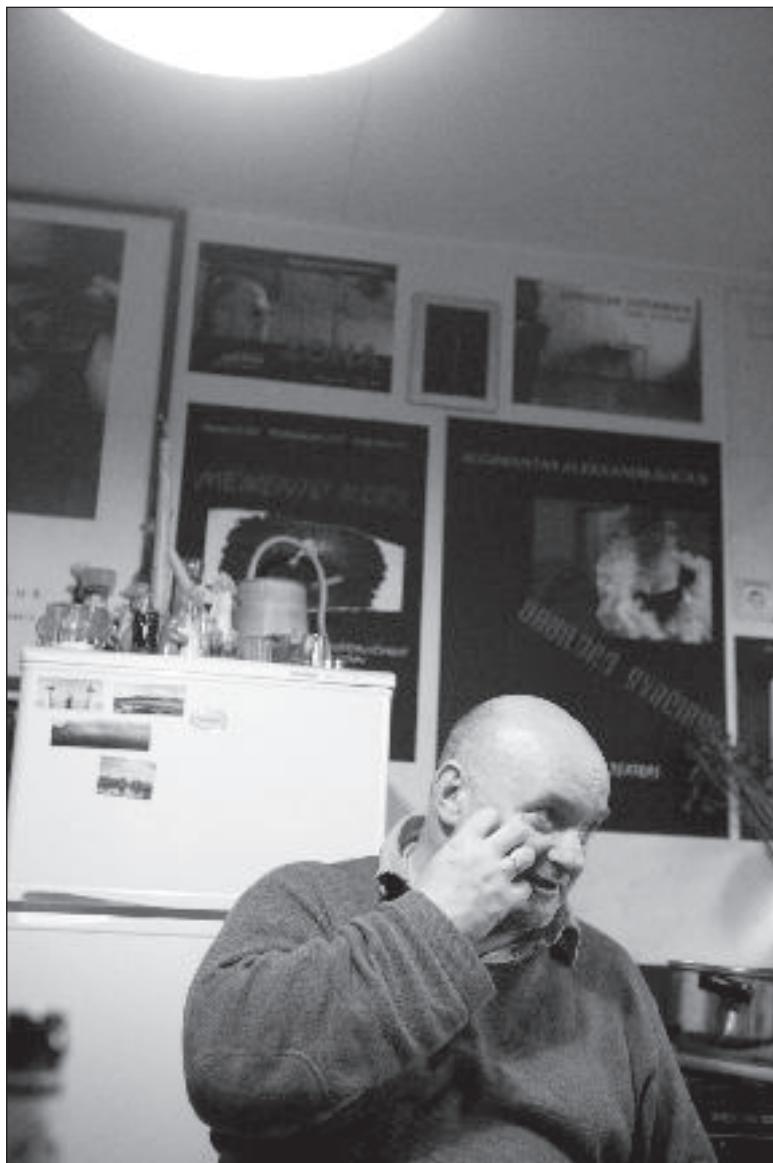
Mes vis dėlto kalbame apie meninę fotografiją. Dailininkas dangų gali nutaptyti mėlyną, juodą, žalsvą, violetinį... Paversti jį tokiu pasakišku, kokio mūsų akis gamtoje nemato. Jis gali ir autobusą pavaizduoti sklandantį ore. Aš taip pat niekada nesiekui išgauti atpažįstamas fotografijos, todėl neretai išgirstu kaltinimus, jog vaizduoju žmones visiškai nepanašius į save. Tačiau pagal ką taip vertinama? Vėlgi susiduriame su įvaizdžiu ir požiūriu stereotipais. Jie formuojamai ir kuriami kitų šaltinių: televizijos, laikraščių, radijo. Tokiu būdu perduodamas įvaizdis jau nuo pat pirmos akimirkos yra netikras. Aš fotografijose nekonstruoju įvaizdžių, susitelkiu akcentuodamas fragmentus: rankas, lūpas... arba išpūdį žmogaus akyse ir išraiškoje.

Pamenu tokį susidūrimą su R. Gaveliu, kai jis fotografavau. Atsižvelgdamas į jo rašinius, pagrindiniu akcentu pasirinkau sudaužytus akinius. Šis motyvas man pasirodė labai artimas. Nors apie tai anksčiau negalvojau, jaime atsispindi „sudaužytas“ Aleksandravičius. Visi mane įtikinėjo, jog garbus rašytojas akinių neužsidės, tačiau ilgai netrukus man pavyko jį įtikinti. R. Gavelio nuomonė apie šį portretą išgirdau per televiziją. Paprašytas nuvesti į knapės, kuriose šeldavo jaunystėje, rašytojas žurnalistą pakvietė į mano fotografijų parodą Vilniaus „Vartų“ galerijoje, kurioje ir buvo eksponuojamas šis jo didelio formato portretas. Tuomet paklaustas, ar jis sau tame portrete atpažįstamas, R. Gavelis atsakė, jog pirmai į galvą šovusi minčis, kai Aleksandravičius papraše užsidėti sudaužytus akinius – kad tai idiotiškas scenarijus, bet, pamatės portretą, jis liko patenkinas. Vadinas, rašytojas save ten atpažino, nors daugeliui atrodė priešingai.

– Bet koks žmonių bendravimas (ne išimtis ir fotografinis) neabejotinai yra svarbi patirtis, tačiau tuo pat metu ir energijos iškrova?

– Taip, iš tiesų. Pamenu, kai tik pradėjau fotografuoti žymius žmones, kitą dieną po fotosesijos negaleivedau išlipti iš lovos. Rodési, jokio fizinio darbo neatlieku, tai trunka tik valandą, be to, portretas gali būti ir ne itin sudėtingas. Visgi išvargindavo įtam-pa, psychologinis stresas. Vaikystėje skaičiau, kad Johannas Wolfgangas Goethe jautė labai didelę aukščio baimę ir nežinojo, kaip ją įveikti, todėl užlipdavo ant aukščiausių stogų ir vaikščiodavo jų atbrairomis, kol galiausiai baimė praėjo. Panašiai elgiasi ir aš. Stengdamasis, kad nuovargis taip greitai nepasiekėtu, susiplanuodavau tris ar keturias fotosesijų dienas be pertraukos. Kūnas pasąmoningai paskirstydavo energiją ir tokia savijauta liovėsi kartotis.

– Kurti fotografijų ciklą Baltarusijoje sutikote su slyga, kad tai nebūs portretai. Kaip teigėte spaudoje ką tik baigės fotografuoti garsiausius Ukrainos žmones, vėliau norėjote imtis kitokio žanro fotografiją. Taip pradėjote pažinti su Lietuvos Didžiosios

Kunigaikštystės istorija ir poetu Adomu Mickevičiumi Baltarusijoje bei Lietuvoje, įamžinote pilis, bažnyčias, piliakalnus, senuosius miestus. Ar dažnai „pavargstate nuo portretų“, kitaip tariant, nuo tokio psychologinio artumo?

– Šiuo atveju negalėčiau to padinti nuovargiu, veikiau poreikiu šiek tiek atsitraukti, kad esame laike suvokčiu, ką ir kaip esu nu fotografavęs, įvertinčiau, pasitirkinciau. Tokie atsitraukimai vyksta sąmoningai, nes kartais save pagaunu, kad dirbu mehaniškai, o tai yra nuobodu.

Kita vertus, išvykimą į istorines vietoves lémė ir begalinis noras pabūti didelėse erdvėse – miestuose, dykynėse. Be to, ten nereikia bendrauti, todėl ir nekyla poreikis galvoti apie portretus. Pilys ir tvirtovės neįpareigoja fotografuoti, jos nelaukia rezultato ar nesistengia kaip moterys dirbtinai pasitempti, slėpti laiko ženkli, nepaskelbia tavęs persona non grata. Jei tądien objektyve jų nepamačiau, kaip norėjau, galu grįžti vėliau arba vaikščioti aplinkui, kiek širdis geidžia. Tai labai panašu į pažintinį žygį, tačiau aš, kitaip nei turistai, fotografuodamas galvoju apie šviesą, kompoziciją, šešėlius ir kitų elementų sąjungą. Tai poilsis, dvasinė branda. Na, o kurdamas portretą augintelektualiai, nes visuomet atlieku namų darbus. Taip pat priešleidamas iš kelionės domiuosi istorinėmis vietovėmis, ne tik dėl to, kad tai labai įdomu. Fotografuodamas objektą aš turiu jį jauti mentaliai, o pasąmonė atsirenka, kur sudėlioti akcentus. Tereikia įsileisti informaciją, vėliau atsipalaidotu ir paklusti kūnui – ranka pati ves ir rody, kaip fotografuoti: ar atsigulius pievoje, ar užlipus ant vietinės karvės.

Nebijau pasakyti ar pritarti ki-

tų nuomonei, kad fotografai priklauso aptarnaujančiam personalui. Daugelis jų dirba laikraščiuose, žurnaluose. Bet aš taip nesijuaučiu. Šią profesiją labai gerbiu, todėl savo įrangą nešioju ne specialiose fotorankinėse, bet odiniame kelioniniame lagamine. O fotografiniai įrankiai man reikalingi, kad realizuočiau save, būčiau patenkintas ir laimingas. Žinoma, tai supratau ne iš karto. Su fotografija gyvenu visada, išskyrus trumpas miego valandas. Ji yra į mano meilę, ir neapykanta, ir geismas, ir visa kita.

– Įamžinęs daugybę Lietuvos, Rusijos, Ukrainos, Kazachstano garsių žmonių, vis tiek toliau traukiate į rytus. Kitas „taškas“ – Ukraina. Ar šis judėjimas kada padrys į kitą gaublio pusę?

– Kalbant apie vakarus, aš turiu keletą rimtų barjerų, kuriuos stengiuosi įveikti. Manau, esu kosmopolitiškas žmogus, todėl, jei būčiau mokėjės anglų kalbą, tikriausiai seniai vaikštinėčiau Amerikoje ar Prancūzijoje.

Zinoma, teko fotografuojant bendrauti ir kūno kalba. Vienas žymiausius pasaulyje krepšinio trenerių italias Ettore Messina, tuo metu dirbęs Rusijoje, paprašė, kad keletą dienų praleisčiau su juo ir jo šeima bei parengčiau nespaldotos fotografijos albumą. Vertėjo paslaugų atsisakiau, o su treneriu šeima bendrauau pasitelkęs intuiciją bei gestus. Tai buvo kitokia patirtis. Nors mums pavyko vienas kitą suprasti, kalba visgi labai svarbi (fotografinio) bendravimo dalis.

– Tikriausiai sutinkate, kad portreto meistras negali būti tik kūrėjas, jis turi būti ir labai geras psychologas. Kiek jūsų kūryboje yra atsižkinimo, o kiek psychologinio darbo?

– Manau, kūrėjas nėra psicho-

logas, veikiau jis pojūcio turėtojas, kuris girdi savimi. O atsitiktinumų pasaulyje nėra. Viskas dėsninė. Mus supa ženklai, tačiau jų reikšmių atskleidimas priklauso nuo suvokėjo. Galima prisiminti Paulo Coelho knygoje „Alchemikas“ parašytą legendą: kuo tiki ir apie ką mąstai, anksčiau ar vėliau – išsipildys. Aš savęs jokiems įvykiams neprogramuoju, bet neneigiu – jei ko nors ieškosiu, dėsninai atrasiu. Blogiausia, kai fotografai stengiasi tiksliai, nepaisydami aplinkybių kaitos ir netikėtumų, įvykdysi savo sumanymą ir, ieškodami to vienintelio kadro, dažniausiai nepastebi geriausią fotografiją, kurios atsiraado improvizuojant ir mechaniskai nemastant apie dirbtinai išskeltą užduotį. Vieną iš savo kūrybinio gyvenimo credo esu atraudė Sigito Gedos žodžiuose, jis rašė: jei nori pasakyti ką nors nekasdieniško, pasiskolink akis žvérės arba paukščio. Nors tikiu, kad „kitoks“ matymas mumyse jau savaime slypi, turėčiau sau dažnai priminti šiuos žodžius, nes aplinka – knygos, televizija, primestas mastymas – mus suniveliuoja.

– 2003 m. konkurse Fuji Euro Press Photo buvote pripažintas geriausiu Europos portretistu (pirma vieta Portreto kategorijoje). Tais pačiais metais Lietuvos Respublikos Vyriausybė jums skyré meno premiją už reikšmingus Lietuvos menui ir kultūrai darbus. 2007 m. prezidentas Valdas Adamkus apdovanojo ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ medaliu. Na, o 2011-jei asmeninėje garbės lentoje pažymėti Nacionaline kultūros ir meno premija. Ir tai tik pastarųjų metų įvertinimai. Kokis apdovanojimas – jei reikia, plėciamoje prasme – jums reikšmingiausias?

– Gimimas yra savaiminis laimėjimas. O didžiausias apdovanojimas – Dievo duotas gebėjimas bendrauti su tais žmonėmis, kuriuos fotografuoju, ir galimybė prisiglausti prie jų skverno. Aš jų neaukštiniu ir nežeminu. Tiesiog esu stebėtojas, piligrimas. Fotografas Janas Bulhakas yra pasakęs: jeigu nori būti kūrėjas, vienu metu turi būti ir aukuras, ir auksa, ir žynys. Šiuos elementus reikia išmokti pajauti, kitaip tai tampa vaidyba. Tačiau, kalbant apie svarbiausią „fizinį“ laimėjimą, be jokios abejonių, tai Nacionalinė premija. Manau, svarbiausia, kai kūrėjų įvertina savieji.

– Dar šiek tiek grįžkime prie nuopelnų stendo. Fotografinio portreto atnaujinimas buvo pastebėtas ir įvertintas Nacionalinė premija. Ar / kaip tai susiję su Algimantu (kūrybinės) asmenybės pokyčiais?

– Galiu atsakyti iš karto ir labai tiksliai – išaugo atsakomybės jausmas. Pasididžiau vimo ar džiaugsmo yra ne tiek daug, kai laimėjimą suvokiu atsiribojęs nuo emocijų. Nacionalinė premija – atsakomybė ir išbandymas. Apskritai bet koks laimėjimas yra išmėginimas, sunkiausias egzaminas, tuo metu nuopuolis – augimas.

– Kadai spaudoje teigėte, kad jums lengviausia fotografuoti ne menininkus, tačiau jūsų ar chyvuose jūsų portretų ypač gausu. Tad galbūt galima daryti išvadą, jog ne patys „patogiausi“ kadrų, keblių situacijų pateikos, pastangos jas „įveikti“ yra patrauklesnės ir labiau stimuliuojančios? Kitaip tariant, iššūkiai suteikia žaismės ir netikėtumo. Ar šios fo-

tografių jums nėra vertingesnės?

– Šiuo metu asmeninėje fotografijoje galėčiau suskaičiuoti daugiau kaip tūkstantį įvairių žmonių portretų, devyniasdešimt penki procentai iš jų yra menininkai. Tiesa, nemégstu fotografuoti politikų, sunku įtikiti fizikui. Patyrimas liudija, kad greitai ir lengvai užmezgu ryšį su gydytojais ir rašytojais. Aktoriai pozuodami vi suomet stengiasi įsijausti į savo geriausią dvidešimtmecio vaidmenį ir beveik niekada nebūna tikri. Šios profesijos žmonėms būdingas nuoširdus bendravimas, todėl per ilgą laiką pavyko išlaivinti intuiciją ir pagauti akimirkų, kai jie nevaidina, o užsiima savimi: grimuoja, skaito tekstą, mąsliai kaupiasi spektakliui. Šiuo atveju šviesa neturi didelės reikšmės. Pastaraisiais metais galiu dirbti ir degtukui degant, nes gelbsti techninės galimybės. Todėl nesistengiu ieškoti „patogių“ kadru, akimirka pati ateina, ir aš ja išnaudoju, taip pat negaliu pasakyti, kad šios fotografijos yra vertingesnės. Jos gali tik užaugti arba būti fotografijomis su istorija. Visiems mano darbams vienodą vertę suteikia žmonės, kuriuos fotografuoju. Tai mano intelektualiniai ugdytojai. Manau, jų dėka nemažai žinau apie Lietuvos dailę, literatūrą, teatrą ir t. t.

– Iš tiesų fotografijų vertė priklauso ne tik nuo to, ar kadras techniškai „pavyko“, įgudusi ranka ir išlavinta akis sėkmės tikimybę padidina dešimtis kartų. Svarbu užmegztas ryšys su žmogumi.

– Daug talentingu žmonių praupolė, nes liovėsi dirbti. Vien genialium arba talento neužtenka. Jau nekalbu apie kovas, konkurenčią, kuris yra geresnis. Varžytis turi tik su savimi, koks buvai vakar. Jei elgesi priešingai, pradedi domėtis kitų veikla labiau nei savaja, ijjungi susinaikinimo programą.

Fotografijoje, kaip ir kituose menuose, negali būti apibendrinamojo įvertinimo, savokų „graužu“, „negräu“, egzistuoja tik arba Yra, arba Nėra.

– Pabaigai labai nuspėjamas klausimas. Ar įveikės tokią spalvingą fotografinę odisėją galite įvardyti, ko daugiau niekada ne fotografuos?

– Tikriausiai niekada neišdrisius pasakyti, kad yra temų, kurių dar nenorečiau paliesti. Juk svarbiausia ne kā, bet kaip fotografuoti. Tikiu, kad galiu įveikti viską. Net esant labai prastam apšvietimui, pažiūrėjės žvérės akimis, nufotografuoja kitaip.

Tiesa, visuomet neigiu vyresnės kartos Lietuvos fotografus, nes nė atrandu nieko naujojo jų aktų fotografijose. Kuriama iliuzija „išsvaiduojamas kaip realus“ nepasitvirtina, išlavinta rega reikalauja išgrynintos fotografijos: arba pornografijos, arba lyriško, elegantiško, romantiško akto. Šiuo atveju tai nei mėsa, nei žuvis.

Filosofija fotografijoje man nepatinka. Fotografija turi būti fotografija. Aš nekalbu apie kitus menus. Ji gali būti visokia: kadrų, portretai, peizažai, kičas... Vertinimas priklauso nuo žanro. Tačiau būtina išmokti atsitraukti nuo fotografijos ir pažiūrėti į ją kaip ne į savo. Gal tuomet visi fotografiniai pasakojimai bus tokie pat įdomūs kaip ir pati fotografija, o vizualūs ženklai neklaidins.

Donato STANKEVIČIAUS nuotraukos

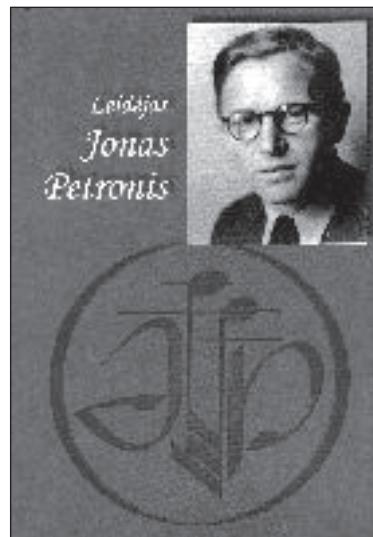
Prisimenant Joną Petronį

Darius KUČINSKAS

Kovo 29 d. Kauno viešosios bibliotekos Muzikos skyrius pakvietė visuomenę į parodą, skirtą unikaliam ir bene vieninteliam profesionaliam Lietuvos muzikos leidėjui Jonui Petroniui (1911–2005). Paroda mums priminė, kad J. Petronio veikla prasidėjo prieš 70 m. sudėtingomis karo laikotarpio sąlygomis, o ir leidėjui pernai būtų suejes gražus 100 m. jubiliejas. Ta proga taip pat išleista ir pristatyta knyga „Leidėjas Jonas Petronis“ (leidykla „Naujasis lankas“, sudarytojai Darius Kučinskas ir Romaldas Misiukevičius), parodos atidarymo metu koncertavo vyrų choras „Perkūnas“ (vadovas R. Misiukevičius), kalbėjo ilgametis leidėjė bendradarbis Vytautas Zdancevičius, vargonininkė Jūratė Landsbergytė, dalyvavo leidėjė dukra Danutė Pranaiteienė.

Kuo gi mums svarbus ir reikšmingas J. Petronio gyvenimas ir veikla? Visų pirma tai yra pavyzdys, kaip reikia gyventi, kad, nepaisant didžiausių išbandymų, politinių ir ekonominėj katalizmų, išlikum ŽMOGUMI, sugebėtum kurti, o ne griauti, kad pats eitum ir kitam padrodtum kelią, stiprinant lietuvišką žodį, lietuvišką gaidą ir apskritai lietuvių savimonę. Antrasis passalinis karas, nacių ir bolševikų okupacijos, slagus sovietmetis, atskirūrusios Lietuvos politiniai ir ekonominiai syvavimai bet kuri galėjo atbaidyti nuo bent kiek rizikingesnės, su kultūriniu švietėjišku darbu susijusios veiklos. Tik ne J. Petroni. Jo pasirūpinimas leisti lietuvių kompozitorų kūrinius tapo savotišku protestu besibaškančiam pasauliui ir ryžtingu mostu tikint šviesia Lietuvos ateitimi. Kada, jei ne dabar, reikia išleisti Julius Gaidelio pjesę smuikui, Vlado Jakubėno Rapsodiją fortepijonui, Aleksandro Kačanauską, Antano Račiūną, Julius Štarkos ar Juozą Gruodžio dainas? Kada, jei ne šiandien, reikia išleisti ką tik sukurtus Jeronimo Kačinskio styginių kvartetą ar Dalios Kairaitės Sonatą smuikui solo? Taip maštė J. Petronis pradėdamas leidybinę veiklą 1942 m. ir taip pat galvojo praejus pusei amžiaus. Rezultatas – daugiau nei šimtas ypač reikšmingų Lietuvos muzikinei kultūrai leidinių ir nesuskaičiuojamas kiekis „Vagoje“ techniškai prižiūrėtų leidinių, pelniusiu ne tik sajunginių, bet ir tarptautinių knygų parodų apdovanojimus. Pagyrimo rastai sovietmečiu J. Petroni nelabai džiugino, ne kaži kaip juos ir vertino, sakydavo, geriau būtų davę pinigų premiją, tai bent daugiau maisto galėtu nusipirkti. Tačiau du apdovanojimai leidėjui buvo ypač brangūs. Tai prezidento Valdo Adamkaus įteiktas Lietuvos didžiojo kungiakščio Gedimino ordino I laipsnio medalis už nuopelnus Lietuvos valstybei ir Vytauto Landsbergio fondo premija už viso gyvenimo nuopelnus ir visos M. K. Čiurlionio muzikinės kūrybos išleidimą.

Taigi leidėjas J. Petronis – šių dienų knygnešys. Tiksliau, Lietuvos garsanešys. Nes iš jo gaidų lietuvišką muziką atlieka Europos, Šiaurės ir Pietų Amerikos, Australijos, Japonijos muzikai. Iš jo natū muzikos įrašai transliuojami Prancūzijos, Norvegijos, Vokietijos, Didžiosios Britanijos, Italijos radio stotyse, pagal jo gaidas lietuviška muzika įrašoma tokiose garsiose pasaulio kompanijose kaip EMI Classics, Celestial Harmonies ar Marco Polo. Apie tokias „netiketas pasekmes“ negalvojo nė pats leidėjas, kai 1929 m. atvyko į Kauną.

J. Petronis gimė 1911 m. liepos 1 d. Diktarų kaime, Utenos apskrityje. Pagal to meto supratimą Petronių šeima nebuvo didelė – tik tėvai ir trys sūnūs: Jonas (vyriausias), Juozas ir Vladas. Kaip ir visiems kaimo vaikams Jonui teko patirti piemens gyvenimą ir keletą vasarų ganyti gyvulius. Skaityti ir rašyti mokėsi tik žemos metu, neretai prie balenos, dūminėje senelio pirkioje. Dešimties metų pradėjo lankyt Leliūnų „Saulės“ gimnaziją. Tačiau dėl prastos ekonominės situacijos kaimo gyventi darësi vis sunkiau, ir Jonas išsipašė tėvų leisti įsikurti ir dirbt Kaune. Čia pradžioje teko būti padieniu darbininku, tik vėliau pavyko rasti darbą „Paramos“ kooperatyve. Nuo to laiko ir prasidėjo J. Petronio savarankiško gyvenimo kelias.

Tačiau privačios veiklos J. Petronis émësi 1942 m. rudenį, kai, susikloščius tam tikroms aplinkybëms, susidaré sąlygos atidaryti muzikos prekių knygyną ir pradëti leisti natas. Pirmas jo paskelbtas muzikos leidinys buvo kompozitorius Viktoro Kuprevičiaus chorinė daina „Pajūriais“, pjesę smuikui „Tarantela“ ir „Lakštingalos giesmë“ balsui su fortepijonu. Kodėl pirmiausia išleista „Pajūriais“? Čia Jonas pasakoja tokią istoriją. Dar prieš karą kartu su žmona jis nuvykę į Palangą. Vakire prie Palangos tilto išgirdęs atžygiuojant Lietuvos karius, kurie skambiai ir darniai traukė šią dainą. Ispūdis likës visam laikui. Kai po kelerių metų Laisvës aléjoje pas knyginius J. Petronis atsiskirtinai rado ploną sąsiuvinį, bene paties kompozitorius ranka dailiau išrašytą tą pačią dainą, kilo noras ją išleisti. Ir tai buvo padaryta... be autoriaus žinios. Idomiausia, kad V. Kuprevičius, pamatęs knygynuose savo kūrini, neužpyko, bet, susiraðęs leidėja, atnësé jam ir daugiau savo kūriniu. Jie draugavo ir bendradarbiavo visą gyvenimą – vėliau J. Petronis išleido ir muziko sūnaus, kompozitorius Giedrius Kuprevičius, kūrinių.

J. Petroni, pasirodžius pirmiems leidiniams, susirado Juozas Gaučas, bepradedantis verstis natų perrašinėjimu, ir pasiūlė savo paslaugas – štampuoti bei maketuoti natas. Su Juozu irgi buvo sutarta ir taip tarsi išnieko émë rastis vienas leidinys po kito. Susikloščius palankioms aplinkybëms Laisvës aléjoje J. Petronis dar karo metais atidaré muzikos knygyną ir pradëjo savo verslą. Sužinojé apie galimybę išleisti muzikos kūrinius čia pat Kaune ir dar pigiau, greičiau, bet ne prasciau negu užsienyje, J. Petroni užgriuvo mūsų kompozitoriai: Antanas Raciūnas, Julius Štarka, Klemensas Griaudé, Kazimieras Viktoras Banaitis, Jonas Švedas, Vladas Jakubénas, Julius Gaidelis. Esant tokiam antplūdžiu

ir netrukstant entuziazmo, per dvejus metus iki 1944 m. liepos spéta išleisti arti 50 leidinių. Daugiausiai jie buvo kelių puslapių. Bet tarp šių leidinių išsiskiria du ypač svarbius ir reikšmingi: „Lietuvos karių dainos“, išspaustintos 20 000 egz. tiražu, ir B. Budriūno parengtas „Pradinis dainynas“, skirtas Lietuvos mokykloms (10 000 egz. tiražas). Savo kraštiecius – o tai buvo iškilus Lietuvos muzikai Juozas Strolia, Juozas Karosas, Juozas Gruodis – J. Petronis visuomet stengdavosi pamaloninti, suteikdamas jiems pirmumo teisę. Be to, su jais bendraudamas leidėjas patyré daug malonių akimirkų. Viena iš tokių susijusi su J. Gruodžiu: šis ateidavo, ilgai sédėdavo jo knygynėje ir niuniuodavo „Ulijoną“, paskui karštai puldavo aiškinti, kokia nuostabi ši daina, taktas po takto atskleisdavo to grožio paslaptis.

Notografas J. Gaučas gyresi išradęs naujų ir produktyvų natų štampavimo metodą, tačiau tai buvo Vokietijos spaustuvėse dar prieš karą taikytas pažangus natų parengimo būdas. Pirmų J. Petronio leidinių kollektūras atlikdavo patys autorai. Vėliau leidinių metrikoje minimas redaktorius V. A. Podjelskis. Tai buvo profesionalus muzikos redaktorius, iki karo dirbęs valstybinėje tuometinio Leningrado muzikos leidykloje, Kauna pasiekës kaip Vokietijos karaliomenės ukrainiečių dalinio kartininkas. Kadangi Lietuvoje tada tokio profilio specialistų nebuvo, J. Petronis pasinaudojo proga ir pakvieté V. A. Podjelskį bendradarbiauti. Taip J. Petronis savo leidykloje sutelkė geriausius Lietuvos leidinėjų tuo metu užsilikusių darbuotojus, savo sritis profesionalus ir, taikydamas pažangiausias technologijas, sieké auksčiausios leidinių kokybës. Dauguma jų spaudintas „Raidës“ spaustuvėje Kaune, tačiau, leidéjo manymu, vertingesni leidinai būdavo vežami į Leipcigą, nuo seno garsejusi spaudos kokybe. Užsimenzgë glaudus bendradarbiavimas su Oscaro Brandstetterio spaustuve ir jos vedéju Hansu Hungeriu. 1943 m. J. Petronis išstojo į Vokietijos knygyninkų draugiją. Šios organizacijos išduotų pažymėjimų, patvirtinanti, kad J. Petronis yra tikrasis jos narys, leidėjas saugojo visą gyvenimą ir ilgą laiką buvo vienintelis lietuvis, priklausantis šiai organizacijai.

Jausdamas didelį visuomenės domėjimasi muzikos leidinius ir siekdamas kuo nuodugniai pristatyti pasaulio muziką Lietuvos leidinėjus, J. Petronis užmezgë ryšius su garsiomis Europos muzikos leidyklomis „Edition Peters“, „Universal Edition“, „Sikorski Verlag“. Naujausi šių leidyklų darbai netrukus išsiriukiavo J. Petronio knygynę Kaune. Ypač populiarus buvo „Peters“ leidyklos išleistas F. M. Beyerio „Fortepijono pradžiamoksli“, Lietuvos leidinėjų straipsnių apie M. K. Čiurlionį rinkinį, viskas pajudėjo tik tada, kai išreikala išstraukė J. Petronis.

1990 m. atkûrės savo leidykla, J. Petronis vėl pradėjo nuo M. K. Čiurlionio. Jis savarankiškai išleido keiliola dailės reprodukcijų, ciklą „Zodiakas“, kiek vėliau pasirodė 32 reprodukcijų aplankas „Čiurlionis“, poligrafijos kokybe niekuo nesusileidžiantis geriausiemis pasaulio leidinėjams.

Leidamas M. K. Čiurlionio muzikos kūrinius, J. Petronis visuomet stengési įtraukti tai, kas dar nepublicikuota. Taip gime „Ankstyvieji kanonai“, „Pjesës fortepijonui“, „Religiné choro muzika“, „Kanonai ir fugos“, „Tema ir variacijos“ styginių kvartetui. J. Petronis išleido dar neskelbtas M. K. Čiurlionio dainas pagal Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienei eiles, kantata „De profundis“ (klavyrą ir partitūrą), abi simfonines poemas, Fugą b-moll (faksimilę ir tekstą).

Taigi neabejotinai vienas svariausiai J. Petronio nuopelnų muzikos ir apskritai Lietuvos kultūrai yra M. K. Čiurlionio kūrinių leidyba. Dar

Jonas Petronis tvarko savo knygyno vitriną. Apie 1942 m.

Natū neplanuota leisti, bet Jono iniciatyva jų leidyba nenetrūko. Taip atsinaujino dar karo metais pradėtas labai sekmingas bendradarbiavimas su Jadviga Čiurlionyte. J. Petronis rūpinosi visais Jadvigos parengtais muzikos leidiniais, kurių buvo išleisti „Vagoje“. Be to, kartu su Valerija Čiurlionyte-Karžiene émësi M. K. Čiurlionio tapybos reprodukcijų. Jis atidžiai seké ir prižiūrėjo „Sonatą“, „Pasaulio sutvėrimo“, „Zodiako“ ciklų leidybą. Reikėjo laiku parūpinti kokybiško popieriaus, kontroliuoti spaustuvininkų darbą, organizuoti viską taip, kad pasigérējimą leidiniais pajustų ne vien meno žinovai ar leidybos specialistai, bet ir visi prie jų prisiédejantys darbuotojai. Iki pat išėjimo į pensiją 1983 m. J. Petronis buvo lyg nematomas „Vagos“ leidžiamų muzikos kūrinių ir ypač M. K. Čiurlionio leidinių globėjas. Netgi 1995 m. iškilus techniniams nesklandumams rengiant Stasio Goštauto sudarytą straipsnį apie M. K. Čiurlionį rinkinį, viskas pajudėjo tik tada, kai išreikala išstraukė J. Petronis.

1990 m. atkûrės savo leidykla, J. Petronis vėl pradėjo nuo M. K. Čiurlionio. Jis savarankiškai išleido keiliola dailės reprodukcijų, ciklą „Zodiakas“, kiek vėliau pasirodė 32 reprodukcijų aplankas „Čiurlionis“, poligrafijos kokybe niekuo nesusileidžiantis geriausiemis pasaulio leidinėjams. Nenuostabu, kad jų išsigijo ne tik muzikai, bet ir kolekcininkai bei garsiausios pasaulio bibliotekos. Pavyzdžiu, 1999 m. J. Petronio leidinių ieškojo ir specialiai dėl to į Lietuvą buvo atvykles lietuviškos muzikos kolekcininkas iš Brazilijos kun. Petras Rukšys, o 2000 m. sausio 9 d. (antrą dieną!) po M. K. Čiurlionio simfoninės poemos „Miške“ atlikimo Pantryžiuje dirguojant Mstislavui Rostropovičiui) J. Petronis gavo prašymą atsiusti šio kūrinių, vėliau ir simfoninės poemos „Jura“, natas į Londoną, BBC simfoninio orkestro biblioteką, ir iš pageidavimą išykldę.

J. Petronis lygiavosi į mūsų taujančius didžiuosius, seké jų pavyzdžiu, dienai iš dienos dirbo kantriai, be garsių šūkių ir lozungų ir savo darbo vaisius paliko vertinti laikui bei istorijai.

Niekas nekliudo, jei...

Balandžio 17 d. Kauno fotografijos galerijoje vyko susitikimas su meno istorike dr. Margarita Matulyte ir fotografijos istorijos veikalo „Nihil obstat: Lietuvos fotografiajai sovietmečiu“ pristatymas. Jis prasidėjo padėkomis fotografams, kurie sėdėjo čia pat salėje, tačiau jau yra tapę ir naujosios knygos herojais.

M. Matulytė turi daugybę titulų: humanitarinių mokslo daktarė, fotografijos istorikė, Lietuvos dailės muziejus fotografijos eksperė, Vilniaus universiteto dėstytoja, Lietuvos fotomenininkų sąjungos ir Tarptautinės muziejų tarybos narė. Sudaryta jau daugiau nei 20 knygų, paskelbta per 100 mokslinių ir fotografiją populiarinančių straipsnių. O šį kartą mūsų rankose itin kruopšti ir nuosekliai monografija, kuriai medžiaga kaupta ne vienerius metus. Surinkti ir ištirti konteksta buvo tik puse darbo, nes vėliau teko apibrėžti savitą pozūri, kuris papildytu gausius sovietmečio fotografijos tyrinėjimus.

„Nihil obstat: Lietuvos fotografiajai sovietmečiu“ pateikiama nuosekliai Lietuvos fotografijos raidos šiuo tarpsniu istorinio modelio versija, kuri siek tiek skiriasi nuo iprasčių chronologinės laiko sekos. Ne laiko tiesė, o trys pjūviai atskleidžia esminius laikotarpio bruožus. Sovietizavimas akcentuoja jamas kaip esminis, labiausiai stilistinę raišką lėmęs, fotografijos skaidą ir vaizdo „pranešimų“ rezonansą visuomenėje kontrolės veiksny. Fotografijos dabar gali būti dokumentai, atskleidžiantys tikrąjį sovietmečio vaizdą, nes mūsų sąmonėje jis per laiką gerokai deformavėsi.

Bažnytinės cenzūros formulė *nihil obstat* (lot. „niekas nekliudo“) šiuo atveju tinka ir socializmo doktrinos fotografijoje diegimo pobūdžiu perteikti – gali viešai reikštis, jeigu pačiai partijos apibrėžtų dogmą, jeigu tavu idėjos yra politiskai sąmoningos ir sutampa su partijos tikslais, jeigu tavo veiksmai adekvatūs socialistinei gyvensenai ir padeda partijai įgyvendinti savo planus. Sovietinė fotografija turėjo ne pasyviai reprodukuoti esamą realybę, o sukurti simbolinių verčių tikrovę – mitologizuotą pasakojimą apie tai, kas yra sovietinis žmogus, kokios jo vertybės ir kaip pagal jas darniai funkcionuoja viena socialinė sistema. Tačiau tai tik pirmojo laikotarpio etapo raiška ir ideologija, vėliau prasidėjo „atšilimo“ metas, ir į sceną pakilo naujasis dokumentalizmas, sujungęs nacionalinius aspektus, žmogaus bei kasdienio gyvenimo stebėseną. Netrukus atėjo laikas, kai ir „humanistinė, romantiškoji“ pasaulio pajauta fotografijoje sulaikė opozicijos – eksperimentinės raiškos atstovų, kurie nebeti kėjo ankstesnias grožio ir tiesios idealais. Monografijoje fotografijos kūrybinių procesų ir jų kontrolės studija išryškina funkcijų bei stilistinių formų skirtis, parodo, kad programiškai vykdytas sovietizavimas nepajėgė suvaldyti strategiškai svarbios kultūros sritis. Atskleista ir Fotografijos meno draugijos, koordinavusios visą šios meno srities skaidą, vieta tarp menininkų bei sovietų valdžios.

Susitikime, pristatant M. Matulytės monografiją, dalyvavo ir leidinio dailininkas Tomas Mrazauskas, išskiriantis itin konceptualiu požiūriu į knygos meną – ji dažniausiai ne tik atlieka savo pirminę funkciją, bet tampa ir meno objektu. T. Mrazausko „pranešimas“ dažniausiai būna nuoroda į knygos turinį ir jos pobūdį. Ta pati mintis, išreikšta vizualiomis priemonėmis. „Kai knygos vaizdinės medžiagos, teksto mažai ir ji vienalytė, viskas daug paprasčiau. Margaritos knygoje informacijos ypač gausu. Idomus buvo rodyti ne tik fotografijas, bet ir objektus: laikraščio puslapį, Vito Luckaus albumo atvertimą. Jie labai svarbūs ir intriguojantys, todėl reikalauja atskiros vietas ir dėmesio. Knygoje taip pat paprasčiausiomis sąvaržėlėmis prisegti atvirukai. Pamačiau tai

Margaritos užrašuose, todėl palikau ir spausdintoje knygoje, kuri primena dienoraštį. Tai knyga padarė daug jaukesnę.

Nesenai mačiau filmą, kuris buvo tarsi be pradžios ir pabaigos – atkirptas „gabala“, kurio įprastinė struktūra visiškai suardyta. Tai ir inspiravo knygos formą. Jos įrišimas netvirtas, nestabilus, viršelis nuimamas, todėl atrodo, lyg knyga būtų be pradžios ir pabaigos.“

M. Matulytė sovietmečio fotografiją pati sau atranda ir mums pristato kaip vieną idomiausių periodų Lietuvoje.

Apie knygą

Nuo 2003 m. tyrinėjų sovietmečio fotografiją. Atidaviau itin daug laiko, todėl ši knyga man labai svarbi, susintetina visas žinias ir patirtį. Tai neįtikėtinai turtingas ir produktyvus tarpsnis, net nežinau, ar dar kada ateis tokie įdomūs laikai. Monografijos dažniausiai būna kietais viršeliais, su suspaustomis, nespalvotomis fotografijomis, nes akcentuojamas tekstas, mintys. Tokie veikalai vargina ir niveliuoja idėjas – esminės jų neįskiriamos, pateikiamos nepakankamai raiškiai. Knygos dailininkas sukūrė erdvę, kuriuoje kalbu aš ir patys fotografai, skleidžiasi laikas ir atsiveria archyvai. Tai lyg mano dienoraštis – sutvarkytas, susistemintas, todėl jaukus skaityti. Knyga, skirta darbui, aktyviavimui naudojimui, o ne lentynoms.

Darbo pradžioje domėjausi mūsų ir Vakaru sovietologija. Tiesa, ją sisteminti ne taip sunku remiantis chronologija, o aš sąmoningai žinias skaidžiau į tris pjūvius: ideologiniai, sociokultūriniai veiksniai; raiška, jos komponentai ir stilistika bei sklidai, jos kontrolė. Taip dirbtai nebuvu lengva, teko ne kartą grįžti prie tos pačios medžiagos ir analizuoti ją vis kitu aspektu. Tačiau tai padėjo labiau viską susisteminti ir išskirti pagrindinius analizés motyvus. Žinoma, išgrynimas, nebūtinų dalykų atmetimas buvo skausmingas, nes teko išgirsti save, pasakyti savo nuomonę. Yra palikta daug liudijimų, parašyta gausybė tekstu. Aš su jais susipažinau ir atsiribojau siekdamas savo nuomonės. Nesinorėjo referuoti ir renovuoti senų įžvalgų. Monografijoje – mano asmeninis požiūris, kuri buvo gana sudėtinga suformuluoti.

Altrealybė

Teko atrasti ir savo terminą – „altrealybė“. Tai idėjinė tiesa, fotografinė realybė, kuri tapo pagrindiniu tikslu sovietizujant fotografiją. Reikėjo ypač kruopščiai išanalizuoti sovietizacijos metodus, politinius reiškinius, nes be bendro konteksto neįmanoma suprassti kultūros specifikos ir atsakyti į klausimą, ko siek sovietų valdžiai sovietiudama fotografiją. Kaip ši meno šaka tapo propagandine priemonė? Kaip ji atitiko tuos standartus? Skaitydama jokio adekvataus tai nusakančio termino neradau, todėl sukūruiu savą. Alt – aukščiausia kategorija. Tokia realybė su simbolinėmis prasmėmis ir buvo jos tikslas. Tikslas, pasiekta Stalino laiku, per fotomeną parodytu ateiti. Tačiau „atšilimo“ metais visi pajuto pokyčius, kurie ypač ryškūs fotografijoje. Jos stilistika kita, tačiau funkcija išliko iki pat atgimimo metų.

Trys bangos

Knygoje labai išgryntos stilistinės bangos, kurios gali nesutapti su kitu mokslinių teigimu ir nuomonėmis. Man svarbus ne fotografijos turinys, o strategijos, jos „prieigos“. Ne ką, o kaip menininkai kuria. Kiekviena banga turėjo itin ryškių, įdomių asmenybių, todėl visos jos vertos dėmesio.

Stalino metais aiškiai realizuojamas tik vienas stilis – soorealizmas, kuris pagal mano skirstymą tėsesi iki šeštojo dešimtmečio vidurio. Fotografijoje – tipiški herojai, sukurta mitinė realybė, jos falsifikacija. „Atšilimo“ metais turėjome lietuvių fotografijos mokyklą – naujają dokumentalizmą. Šis terminas atėjo iš Amerikos septintojo dešimtmečio fotografijos stilistikos. Keista, tačiau

būai kritikavo socialinius reiškinius. Toks buvo Rimaldas Vikšraitis. Žinoma, trečiosios bangos menininkai niekada nedalyvauavo reprezentacinėse parodose, nes negalėjo tinkamai atstovauti ir pristatyti sovietų valdžios, tačiau publikuotis jie vis dėlto galėjo.

Tuo metu tikras fenomenas buvo žurnalas „Nemunas“. Stebina jo profesionalumas, modernumas ir fotografijų atranka. Alternatyvą būtų sunku rasti. Čia debiutavo beveik visi jaunieji ryškūs menininkai.

Lietuvos fotografijos fenomenas

Lietuva tuo laiku tikrai turėjo nepaprastai stiprų kūrybinį branduoli, todėl ir iškilo kaip itin fotografijoje pažengusi valstybė. Šalia gal minetume literatūrą. Kad ir kaip žiūrėtume į Antaną Sniečkų, turime įvertinti jo autonominį valdymą, kuris pakoreguodavo galimybes. Cenzūra pas mus buvo švelnesnė nei kitur, skatināti nacionalinė tematika, o pavyzdžiu, Latvijoje ji griežtai drausta. Pas mus vyravo vidinė kultūros politika. Stalino metais valdžia nurodinėjo autoriams, kokia turi būti fotografija, o vėliau patys fotografai siūlydavo, ką valdžia gali panaudoti.

Pabaigai – dar keli klausimai monografijos autoriui:

– Ar sutiktumėte, kad pirmosios bangos „idėjinės“ fotografijos dabar mums atrodo tarsi žaidybinės iliustracijos, net parodijos, jau praradusios skaudžias konotacijas, slypinčias už jų?

– Manau, pirmosios bangos fotografijos, kurtos sovietiniu stiliumi, išreiškė labai siaurą ir aiškų propagandinį pranešimą, todėl jokių interpretacijų nei anuomet, nei dabar negali būti. Ilja Fišeris, Eugenijus Šiško ir kiti Stalino valdymo metų fotografai net nebandė perteikti gilesnių prasmių, emocijų ar savo individualaus požiūrio. Galbūt dėl to ir autorinio braizo jų darbuose nėra – jokio individualumo, tik tipiškų herojų tipiško gyvenimo tipiška inscenizacija.

– Kaip vertinate antrosios – „humanistinė“ – kartos raišką? Sakėte, jog tikite jų nuoširdumu, tačiau ar nepanauši į tragediją tai, kad jis tiko ir kaip sovietizacijos įrankis?

– Visos mūsų kultūros sovietizavimas yra tragedija. Kitomis sąlygomis, žinoma, talentingu kūrėjai, ypač naujojo dokumentalizmo bangos atstovai, gerokai labiau atskleisti ir dabar veikiausiai pasaulio fotografijos istorikai minėtu ne vieno lietuviu vardu. Tačiau turime vertinti tai, ką menininkai sugebėjo sukurti ideologinės cenzūros metais. Beje, sovietizavimo įrankiu ar priemone jų fotografijos nevadinu, tiesiog šios kartos darbuose buvo atskleistas tos universalios humanistinės vertybės, kurias valdžia išnaudojo pozityviams socialistinės santvarkos įvaizdžiui kurti.

– Kaip kilo idėja lygti JAV ir Sovietų Sąjungos meną, kuris, regis, taip nutolę, net kardinaliai skirtinas, juk SSRS uždarumas tarsi iš karto tokias prialaidas skatinatamest? Ką šis panašumas rodo? Kokias bendrasias tendencijas, istorinę logiką?

– Tiesiog atsiribojau nuo senos sovietinės istoriografijos, kurioje dominavo politinės aspektas bei buvo sąmoningai pabrėžiama priesprieša, ir pasidomėjau modernizmo fotografijoje apraškomis. Juk jokios geležinės sienos nesutrukė plėtotis moderniai raiškai, kuri pastebima intelektualioje lietuvių literatūroje, muzikoje ir kitose meno sričyse. Veikė tie patys laiko standartai: XX amžius, jo istorinės kolizijos vienaip ar kitaip palietė visas šalis. Sovietmečiu lygtinti dvi (socialistinę ir kapitalistine) kultūras meno-tarininkams buvo neįmanoma arba, tiksliau, jie galėjo tai daryti tik opoziciniu principu, todėl iki šiol „atšilimo“ metų fotografija buvo įvardijama kaip lietuvių fotografijos mokyklos reiškinys, neapibrėžiant jokio formačiaus stiliaus. Kai kas ir dabar inertiskai tai-ko soorealizmo sampratą (pavyzdžiu, dr. Vytautas Michelkevičius pakliuva į tas pačias sovietmečiu regztas pinkles).

– Ką tyrinėdama sovietmečio fotografiją atradote sau naujo apie fotografiją plačiąja prasme?

– Ji, kaip vizualus menas, turi didžiulę galiai – kuria savo realybės versijas ir privercia jomis tikėti.

Parengė Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Alpių šalyje

Kaunietis prozininkas Petras Venclovas balandžio mėnesį lankėsi Šveicarijoje, čia pristatė pernai „Naujosios Romuvos“ fondo išleistą savo romaną „Kartybių taurė – iki dugno“. Šveicarijos lietuvių turiri du lietuviškos knygos klubus: Ciuricho jau atstvėtė dešimtmetį, o Bazelio – dar tik skaičiuojant antruoju. Pastarasis ir pakvietė P. Venclova į Alpių šalį. Reikia pasakyti, kad abiejų klubų nariai ne tik skaito ir dažnai su Lietuvos rašytojais aptaria jų knygas, bet kartkartėmis ir finansiskai paremia jų kūrybos leidybą. Taip atsitykė ir su P. Venclovo romanu, nes Lietuvos Respublikos kultūros ministeris nerado lėšų jai išleisti. Tad autorius mielai sutiko dalyvauti Bazelio knygos klubo renginyje, kad galėtų gyvužodžiu padėkoti Šveicarijos lietuviams už jų moralinę ir finansinę paramą.

I P. Venclovo romano „Kartybių taurė – iki dugno“ aptarimą su-

sirinko nemažai Bazelio ir Ciuricho knygos klubų narių. Virginija Siderkevičiūtė, Bazelio Lietuviškos knygos klubo įkūrėja, papaskojo, kaip susipažino su rašytoju, nušvietė jo kūrybinį kelią, išsamiai ir gana profesionaliai įvertino naujausią jų romaną, domėjosi, kaip sekėsi autorui atkurti sudėtingą pokario Lietuvos laisvės kovų laikotarpi. Kadangi renginio dalyviai jau buvo perskaite kūrinį ir tarpusavyje padiskutavę apie jo stiprią ir silpną puses, prozininką „švelniai tardė“ ne tik Ciuricho klubo pirmmininkė Jūratė Casperson, bet ir kiti smalsūs mūsų tautiečiai. Jie klausinėjo, kodėl autorius pasirinko partizanų pasipriešinimo okupantams temą, kodėl neraše knygos anksciau, prasidėjus Sajūdžiui, ir pan. Jiems labiausiai patiko, kad P. Venclovas objektyviai pavaizdavo rezistenčijos baigtį, nevengė tragiskų ir komiškų situacijų, gebėjo pagrin-

diniams veikėjams rasti įdomių ir išskirtinių bruožų.

Per savaitę, praleistą Šveicarijoje, P. Venclovas su žmona Gražina aplankė nemažai Alpių šalies miestų: Ciuriche juos lydėjo J. Casperson, Berne ir Fribourge – Inga Belevičiūtė-Buchs, Ženevoje – Eglė

Kačkutė. O kur dar Liucerna su Keturų kantonų ežeru ir nuostabiuoju Rigi Kulmo kalnu, kurortinis miestelis Montreux, kuriame rašytojas nusifotografavo prie vienės gerai žinomo dainininko Freddie’o Mercury’io paminklo.

Marija KUPAITYTĖ

Dešimtojo „Pragiedrulių“ konkursų laureatai

„Pragiedrulių“ konkursas, organizuojamas Lietuvos radio ir televizijos komisijos bei Spaudos, radio ir televizijos rėmimo fondo, startavo 2002 m. kaip geriausių kultūrinų televizijos, vėliau – jau ir radijo, tiek nacionalinių, tiek regioninių, laidų konkursas. Simbolinis „Pragiedrulių“ vardas pasirinktas prisiminus pranašiškus Vaizganto žodžius – „vaizdai kovos dėl kultūros“. Šiemet konkurse dalyvavo 52 kultūrinės laidos: 23 radio ir 29 televizijos.

„Pragiedrulių“ apdovanojimus pelnė:

specialiųjų prizų už geriausią scenarijų – laida „Partizanų spauda“, autorai: Inga Berulienė, Justinas

Lingys, transliuota per INIT ir Balticum TV;

specialiųjų prizą už kūrybinį universalumą – laida „Smilgos uoga“, autorius Vytautas Plytnikas, transliuota per LTV2;

specialiųjų prizą už stiliaus vienovę – laida „Knygos kelias Žemaičijoje“, autorai: Aušra Vaitkevičienė, Marius Mintautas, Roma Malinauskaitė, Saulius Pučinskas, transliuota per Šiaulių regiono TV S Plius;

specialiųjų prizą už išskirtinai harmoningą laidą – „Atokvėpis“, autorė Olita Dautartaitė, transliuota per Marijos radiją;

specialiųjų prizą už išskirtinę autorinę laidą – „S. Prokopjevas ir sovietmečio kultūrinės politikos grimmas“, autorai: Viktoras Gerulai-

tis, Rimantas Kaziukėnas, Audronė Ivanauskienė, transliuota per radijo stotį A2.

Geriausios 2011 m. televizijos ir radijo laidos:

geriausia 2011 m. laida vai- kams – „Žvaigždelė“, autorai: Daiva Baueriene, Joana Čižauskaitė, Marius Mintautas, Roma Malinauskaitė, Larisa Voroneckaja, Asta Zinkevičiūtė, transliuota per Balticum TV;

geriausia 2011 m. radijo laida – „Ta garbė gavome užgimę / radijo poringės apie Mažosios Lietuvos didžiuosius“, autorius Sigutis Jačėnas, transliuota per Extra FM;

geriausia 2011 m. laida už amžiųno žmogaus ir žemės ryšio auten-

tišką atspindį – „Žemaitiškoj sodyboj: Skruzdėlynė (Kelmės r.)“, au- torė Rita Ščiglinskienė, transliuota per Šiaulių televiziją;

geriausia 2011 m. laida už išpu- dingą dokumentinį tyrimą – „Vie- nos šeimos likimas – trijų tautų is- torija“, autoriai: Daiva Grikšienė, Dangiras Mačiulis, Tomas Andri- jauskas, transliuota per Šiaulių re- giono TV S Plius;

geriausia 2011 m. laida už vilties teikiančią vaižgantišką dvasią – „Sventadienio mintys“, autoriai: Ingrida Laimutytė-Matvejevičienė, Violeta Lapėnienė, Egidijus Povi- laitis, Česlova Juršenėnė, Audrius Penkaitis, transliuota per Lietuvos televiziją.

„Varpų“ prizininkė tituluota kaunietė rašytoja

Bronius JANKŪNAS

Lietuvos rašytojų sąjungos klubas balandžio 26 d. pakvietė į „Varpų“ vakarą, skirtą literatūros almanacho sumanymo 70-mečiui. Jo metu pri- statytas leidinys „Varpai“: istorija, autoriai, akcentai, siemėtinis almanacho numeris, pagerbtai įdomiausiai 2012 m. autoriai ir jau 40-ajam laureatui įteikta literatūrinė premija.

LRS pirmininko pavaduotoja Birutė Jonuškaitė „Varpų“ vyriausiajam redaktoriui Leonui Peleckiui-Kaktavičiui įteikė padėkos raštą, kuriame dėkojama už ilgametį triūsa, indėli į mūsų kultūrą, ištikimybę idėjai. Renginyje dalyvavo prof. habil. dr. Kęstutis Nastopka, prof. habil. dr. Viktorija Daujotytė, prof. dr. Petras Bražė-

nas, rašytojai Henrikas Algiris Čig- rėjus, Algimantas Baltakis, Vytautas Martinkus, Vytautas Bubnys.

40-uoju „Varpų“ premijos laureatu tapo poetas Rimvydas Stankevičius, jam įteiktas specialius diplomas, televizorius, bendrovės „Sabalini“ batai ir generalinio rėmėjo – seniausio Lietuvos konditerijos fabriko „Rūta“ – saldumynų rinkiniai. „Varpų“ prizininkais tituluoti: rašytoja, Maironio lietuvių literatūros direktoriė Aldona Ruseckaitė, literatūrologas K. Nastopka ir vertėjas Arvydas Valionis.

Vakare dalyvavęs jau kelintus metus „Varpų“ leidybą remiantis LR Seimo narys Valerijus Simulik almanacho redaktorei Silvijai Peleckienei įteikė Kultūros ministrui Jurgui Buitkaus premiją.

Kazragytė už novelių knygą „Ra- mybės nerimas“. 2012 m. J. Buit- kaus premija atiteko poetei ir pro- zininkai, Kelmės laikraščio „Bičiu- lis“ vyriausiajai redaktorei Onai Jau- takei. Laureatė yra Rašytojų sąjungos ir Žurnalistų sąjungos narė, penkiolikos knygų ir keliolikos pjesių autorė, daugiausia rašanti vaikams ir pauaugliams, tačiau jokių apdovanojimų, išskyrus Kelmės rajono literatūrinę Reginos Birži- nytės premiją, skiriamą rajone gyvenantiems literatams mėgėjams, nėra gavusi.

Alma LAPINSKIENĖ

Jono Aisčio premija

Kaišiadorių rajono savivaldybė skelbia, kad iki birželio 20 d. laukia siūlymų poeto ir eseisto Jono Aisčio literatūrinei premijai gauti.

Premija konkursu būdu skiriamą už reikšmingiausius pastarųjų dvejų metų meninės kūrybos darbus, kuriuose jaučiamas aistiškos dvasios puoselejimas, už J. Aisčio kūrybos palikimo tyrinėjimą ir populiarinimą, paskelbtus mokslinius ir publicistinius darbus apie poeto gyvenimą, kūrybą, pilietiškumą ir kitus aspektus, papildančius poeto biografiją.

Kandidatus premijai gauti gali siūlyti Lietuvos rašytojų sąjunga ir kūrybinės organizacijos, mokslo ir kultūros įstaigos, aukštostos moky-

los, iniciatyvinės grupės, pavieniai asmenys, pateikdami Kaišiadorių rajono savivaldybei rekomendacijas ir darbus, už kuriuos siūloma premija, adresu: J. Aisčio premijai, Bažnyčios g. 4, 56121 Kaišiadorys.

Laureatui, kurį išrinks Kaišiadorių rajono mero sudaryta komisija, bus įteiktas diplomas ir piniginė premija liepos 1 d. Rumšiškėse, minint J. Aisčio gimtadienį ir Rumšiškių 630-metį.

Jono Aisčio premija gali būti skiriama tam paciam asmeniui tik vieną kartą ir tik jam gyvam esant.

Informaciją teikia Rita Janušytė, tel. 8-346-20492.

Kaišiadorių rajono meras Romualdas URMILEVIČIUS

Kaune – Šv. Nikolo gyvenimo atgarsiai

Paskutinių balandžio mėnesio šeštadienį Kauno chorinės muzikos gerbėjai Kristaus Prisikėlimo bažnyčioje turėjo retą galimybę susipažinti su unikaliu anglų kompozitoriaus Benjami- no Britteno kūriu – kantata „Šventasis Nikololas“ („Saint Nicholas“).

Šis koncertas – tarsi ankstyvas kvieslys į II tarptautinį chorų festivalį „Kaunas Cantat“, vyksiantį gegužės 17-20 d.

„Šventasis Nikololas“ parašytas tenorui, diskantui, chorams ir orkestrui. Šioje kantatoje galima ižvelgti teatro ir operos žanrų elementų. Siužetas grindžiamas Šv. Nikolo, XIV a. Myros vyskupo gyvenimo momen- tais. Šis šventasis, kartais dar vadina- mas Šv. Mikalojumi, laikomas Kalė- du Senilio prototipu, nes paveldėjęs anksti mirusį tėvų didelį turą išda- lijo jį vargšams.

Dramatiškas kantatos turinys, per- teikiamas devyniose kūrinio dalyse, kuriose pasakoja apie vyskupo gi- mima, jo pasišventintą Dievui, stebuklingas galias, išventinimą į vys- kupus ir mirtį.

Kantata Lietuvoje pirmą kartą nu- skambėjo pernykščių metų gruodžio mėnesį Vilniuje ir Klaipėdoje. Dabar ją išgirdo Marijampolės ir Kauno klausytojai.

Šią puikią muzikinę dovaną paren- gė atlikėjai: solistas Povilas Padleckis, kamerinis choras „Cantemus“ (vad. Linas Balandis), Klaipėdos Vydiūno vi- durinės mokyklos jaunimo choras (vad. Ingrida Bertulienė) bei J. Tallat-Kelp- šos konservatorijos absolventų orkestras, kurio vadovas Laurynas Vakaris Lopas ir dirigavo kūrinių.

Gražina DAINAUSKIENĖ

Pašto karvelis

Vasaros kvapnūs žiedai

Šiltą kovo tridienį Čikagoje sau- lė dar kartą užtekojo penktadienį va- kare ir švietė iki sekmadienio vakaro (rašau, lyg kaitrūs kovo savaitgaliai Čikagoje pakampiai metyti, na, šiemet, 2012-aisiai, taip ir atrodo – pas mus tiek pat laipsnių kaip Las Vegase, gal net šilčiau). Bet aš ne apie tai, o apie visas tris dienas sau- le Balzeco muziejuje, Jaunimo cen- tre ir Lemonto pasaulio lietuvių cen- tre spinduliausią aktorę Olitą Dau- tartaitę iš Kauno. Žadėjusi Ilinojaus valstijos lietuviams ypatingą poezi- jos popietę, Oliuta pažadą tesėjo.

Aktorė žavėjo savo programą, ku- rią sudarė Bernardo Brazdžionio, Liūnės Sutemos, Donaldo Kajoko, Justino Marcinkevičiaus ir Jono Strielkūno poezią. Stipri, brandi, gili, skaudi kūryba, išgręžianti sielą ir širdį, neleido susirkusiesiems atski- kvępti, abejingai klausyti. Visi išgy- veno eilių bangomis nešamą meilę Lietuvai, netekties kančią, prasmę. Kiekvienas suvokė ir pajautė, jog skaitytų autoriai buvo ne vieninteliai, bet ypatingi lietuvių kalbos žodžio ir minties meistrai. Pridėčiau, kad visi premijuoti, bet tai jau kalba apie mū- sų literatūros vertintojų akylumą.

Antroje programos dalyje O. Dau- tartaitė dainavo romansus, liaudines dainas, pasakojo linksmas liaudiš- kas istorijas. Taigi pirmoje dalyje spaude žūrovams ašarą, o antrojoje kėlė juoką. Taip ir išskyrėme su ar- tiste plodami jai, o keliaudami namo minėjome geru žodžiu ir gržome pa- sviesėjusiomis sielomis.

Eglė JUODVALKĖ

P.S.

Čikagos jaunimo centre tarp ma- lonių žūrovų – buvęs Klivlendo „Dirvos“ redaktorius, dailininkė Magdalena Stankūnienė, visuome- nės veikėja, Jono Basanavičiaus pre- mijos laureatė Marija Remienė, au- torius Petras Steponavičius, Šiaulių universiteto studentai Aušra ir Ra- mūnas su penkių mėnesių sūneliu Ažuolu, rašytoja Eglė Juodvalkė... Po mano poetinių deklamavimų pa- kviečiu Eglę paskaityti iš naujos ei- lėraščių knygos „Sakalai nakti ne- miega“. Knygą apie partizanus pri- statinėjome Lietuvoje, tad norejosi, kad rašytoja savo autentiška ištar- me jautriai ir skaudžiai kalbėtų ir čia susirkusiesiems. Tvirtu E. Juodval- kės balsu skambėjo sopulinga poe- ziija. Apie tuos, kurie ramiai ir neramiai éjo kovoti ir mirti už Lietuvos laisvę. Autentiški miškiniai ir jų arti- muju išgyvenimai, sudėlioti poeti- niuose posmuose, užlūžo sielose, stip- rindami mūsų dvasią. Ačiū tau, Eg- luže. Ačiū brangiems žūrovams, su- įejiems į Ciurlionio galeriją Kovo 11-osios išvakarėse. Tuo pačiu laiku su lietuvių šeštadienio mokyklos mo- kytojais, moksleiviais ir tévais kal- bėjosi Lietuvos švietimo ministras Gintaras Steponavičius, jis kvietė jaunimą studijuoti Lietuvos aukšto- siose mokyklose. Susitikimo metu pa- spaudėme vienas kitam rankas, pa- linkėjome šviesios KOVO 11-osios šventės. Džugu dėl lietuvių pa- saulyje! Grįžusi papasakosiu dau- giau įdomybė. Iki mielo susitikimo!

Oliuta DAUTARTAITĖ

Tarptautinis poezių festivalis

Poezijos pavasaris 2012

Gegužės 13–27 d. Lietuvoje, Airijoje (gigužės 17–22 d.), Šveicarijoje (gigužės 20–24 d.), Lenkijoje (gigužės 17 d.), Rusijoje (gigužės 24–26 d.)

13 d. 17 val. Tarptautinio poezių festivalio Poezijos pavasaris atidarymas Nacionalinėje dailės galerijoje (Konstitucijos pr. 22, Vilnius).

14 d. 13 val. Poezijos šventė Dieveniškiųistorinio regioninio parko direkcijos kiemelyje. Renginio metu veiks pavasarinių gėlių kompozicijų paroda-konkursas (Poškonii k., Šalčininkų r.).

Gigužės 14 d. 18 val. Almanacho „Poezijos pavasaris 2012“ sutiktuvės ir kompaktinės plokšteliės „Poezija ir balsas 2012“ pristatymas Rašytojų sajungos Baltojoje salėje (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

15 d. 13 val. 19-oji Garliavos Jonučių vidurių mokyklos Borutaicių draugijos poezių šventė-konkursas „Pavasario saulė nušvito meilim“ prie Kazio Borutos namelio Pajiesyje (Kauno r.).

15 d. 17 val. Poezijos skaitymai po „Svarsyklių“ medžiu Trakų Vokės skulptūrų skverelyje (Žalioji a. 3, Trakų Vokė).

15 d. 18 val. Poezijos ir muzikos vakaras „Suolelis miške“, skirtas Maironio 150-osioms gimimo metinėms Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

16 d. 12 val. Poezijos pavasaris Vilniaus kolegijos Menų fakulteto aktų salėje (Didžioji g. 38, Vilnius).

16 d. 15 val. Poezijos valanda Mykolo Romerio universitete (Ateities g. 20, Vilnius).

16 d. 18 val. Antano A. Jonyno ir Edmondo Kelmicko kūrybos vakaras „...mylēti neeuclidiniams mieste“ Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

16 d. 18 val. „Pavasaris. Anava. Maironis jau žydi“ / Poezijos ir muzikos valanda, skirta Maironio 150-osioms gimimo metinėms Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešojoje bibliotekoje (Trakų g. 10, Vilnius).

17 d. 12 val. Poezijos pavasaris poeto Albino Žukausko téviškėje Bubeliuose. Renginys skirtas A. Žukausko 100-osioms gimimo metinėms (Bubeliai, Lenkija).

17 d. 14 val. Literatūrinis pavasaris Lietuvos edukologijos universitete (T. Ševčenkos g. 31, Vilnius).

17 d. 16 val. Vilniaus m. mokyklų ir vaikų globos namų auklėtinų susitikimas su poetu Liutauru Degesių Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

17 d. 16 val. Poezijos pavasaris Tarptautinėje teisės ir verslo aukštojoje mokykloje (Laisvės pr. 58, Vilnius).

17 d. 16 val. Poezijos popietė Lietuvos aklųjų bibliotekoje (Skroblų g. 10, Vilnius).

17 d. 17 val. Buvusių ir esamų Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto literatūros skaitymai „Ant laktos“ VU M. K. Sarbievaius kieme (Universiteto g. 3, Vilnius).

17 d. 17 val. Literatūrinio pavasario skaitymai Lietuvos edukologijos universitete (T. Ševčenkos g. 31, Vilnius).

17 d. 18 val. Vakaras-koncertas – Ramutės Skučaitės eilerašciai muzikoje „Mes visi pasimatysem“ / Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatai / Vilniaus mokytojų namų Didžiojoje salėje (Vilniaus g. 39, Vilnius).

17 d. 19 val. Eugenijaus Ališankos poetinių-muzikinių skaitymai „Jeigu“ Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

18 d. 12 val. Poezijos šventė „Sutinkam poezią baltais vyšnių žiedais“ Lazdijų r. savivaldybės viešojoje bibliotekoje (Seinų g. 1, Lazdijai).

18 d. 15 val. Poezijos šventė „Sutinkam poezią baltais vyšnių žiedais“ Veisiejų bibliotekoje (Vytauto g. 47, Veisiejai, Lazdijai r.).

18 d. 16 val. Poezijos valanda „Po Juditos skėčiu“ / Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatai / skverelyje prie Šv. Kotrynos bažnyčios (Vilniaus g. 30, Vilnius).

18 d. 18 val. Vakaronė „Eileraščiai po klevu“ rašytojo Romo Sadausko sodyboje, Demeniškių kaime, Lazdijų rajone.

18 d. 18 val. Vakaras išėjusiesiems pagerbtis Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

18 d. 18 val. Poezijos skaitymai Juozo Zikaro memorialiniame muziejuje (J. Zikaro g. 3, Kau-nas).

18 d. 19 val. Poezijos pavasaris Corke – bare „An Spalpin“ (South Main street, Cork, Airija).

18 d. 20 val. Pasaulio poezių skaitymai knygine „Mint Vinetu“ (Šv. Ignoto g. 16 / 10, Vilnius).

19 d. 12 val. „Naujoji Romuva“ ir „Nemunas“ – poezija kaip bendravimo būdas (Salovar-tė, Varėnos r.).

19 d. 15 val. Jurgos Ivanauskaitės skaitymai / Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatai / Jurgos skvere (Aguonų g. pradžia, Vilnius).

19 d. 17 val. Poezijos pavasaris Džūkijos nacionalinio parko etnografinėje sodyboje-muziejuje Marcinkonyse (Miškininkų g. 6, Marcinkoniu k., Varėnos r.).

19 d. 17 val. Poezijos pavasaris prie Mergia-kalnio Dovainonių kaime (Rumšiškių sen., Kai-siadorių r.).

19 d. 18 val. Poezijos pavasaris Lietuvos Respublikos ambasadoje Airijoje (47 Ailesbury Road, Ballsbridge, Dublin, Airija).

19 d. 19 val. Jaunuju skaitymai kavinėje „Coffee Inn“ / knygine „Vaga“ (Gedimino pr. 2, Vilnius).

20 d. 12 val. „Dedikacija Poezijos pavasariui“ Literaturų gatvėje (Literatu g., Vilnius).

20 d. 12 val. Poezijos Šeštiniškės Paberžės Švč. Mergelės Marijos apsilankymo bažnyčioje (Kėdainių r.).

20 d. 13 val. Popietė Maironiui „Su Mairionio žodžiaus Poeto pėdsakais Šveicarijoje“ (Lucerna – Rigi Kulm – Megenas).

20 d. 13 val. Snieguolės Dikčiūtės ir Gasparo Aleksos misterija „Prabudimai“ Švč. Mergelės Ėmimo į dangų (Vytauto Didžiojo) bažnyčioje (Aleksoto g. 3, Kaunas).

20 d. 16 val. Poezijos ir muzikos valanda „Žali pavasario laiškai“ VU Botanikos sode (Vingio parkas, Vilnius).

20 d. 19 val. Poezijos pavasaris Castlebare (TF Royal hotel & theatre, The Old Westport Road, Castlebar, Co. Mayo, Airija).

21 d. 15 val. „Eilės liejasi laisvai“ Klaipėdos apskrities Ievos Simonaitytės viešosios bibliotekos Inkaro kieme (H. Manto g. 25, Klaipėda).

21 d. 17 val. Poezijos vakaras Palangos miesto savivaldybės viešojoje bibliotekoje (Vytauto g. 61, Palanga).

21 d. 18 val. Poezijos ir publicistikos vakaras „Gyvenės kaimynystėje“, skirtas poeto Albino Žukausko 100-osioms gimimo metinėms Mildos skverė Žvėryne (Kęstučio-Liubarto gatvių kampanas, Vilnius).

21 d. 18.30 val. Poezijos pavasaris Šveicarijoje: skaitymai Bazelyje „CVJM – Haus“ (Clarastrasse 123, Basel, Šveicarija).

21 d. 19 val. Jaunuju poetų kūrybos ir dainuojamosių poezių vakaras „Sueiliuotas pavasaris“ Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

22 d. 13 val. Moksleivių poezių skaitymai „Augame kartu su eileraščiu“ Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

22 d. 17 val. „Psalmynas iš geležies ir molio“: vakaras Vilniaus žydų kultūrai atminti Vytės Nemunėlio pradinės mokyklos kieme / buvusių Didžiosios sinagogos vietoje / (Vokiečių g. 13A, Vilnius).

22 d. 17 val. Poezijos vakaras Skuodo r. savivaldybės viešojoje bibliotekoje (Birutės g. 8, Skuodas).

22 d. 18 val. Valanda su poetu Donaldu Kajoku Kauno menininkų namuose (V. Putvinskio g. 56, Kaunas).

22 d. 18.30 val. Poezijos pavasaris Šveicarijoje: skaitymai Ciuriche „Literaturhaus Museums gesellschaft“ (Limmatquai 62, Zürich, Šveicarija).

22 d. 19 val. Poezijos vakaras „Duetai +“: Gytis Norvilas, Vytautas Deksnys, Péter Kantor (Vengrija) Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

23 d. 11 val. Poezijos pavasario svečių priėmimas Šakių rajono savivaldybėje.

23 d. 12 val. Susitikimas su poeto Zigmo Gėlės-Gaidamavičiaus premijos laureatais Šiaulių rajono literatūros muziejuje Naisiuose (Naisiai, Šiaulių r.).

23 d. 13 val. Poezijos šventė „Tylos mano dainos...“, Zigmo Gėlės-Gaidamavičiaus premijos įteikimai už geriausią 2011 m. poezijos debiutą Šiaulių rajono literatūros muziejuje Naisiuose (Naisiai, Šiaulių r.).

23 d. 14 val. Poezijos skaitymai rašytojos Petronėlės Orientaitės atminimui „Tūkstančiai žiedų pavasariai pražysta...“ dr. Vinco Kudirkos muziejuje (V. Kudirkos g. 29, Kudirkos Naumiestis, Šiauliai r.).

23 d. 15 val. Išejusiesiems. Poezijos valanda Klaipėdos Skulptūrų parke (Klaipėda).

23 d. 17 val. Maironio skaitymai, skirti Maironio 150-osioms gimimo metinėms Taikomosios dailės muziejuje (Arsenalio g. 3A, Vilnius).

23 d. 17 val. Poezijos šventė „Kaip sutirpusi giesmė...“, skirta poeto Edmundo Steponaičio 120-osioms gimimo metinėms Šakių r. savivaldybės viešojoje bibliotekoje (Gimnazijos g. 1, Šakių r.).

23 d. 17 val. Poezijos vakaras Kretingos r. savivaldybės Motiejus Valančiaus viešojoje bibliotekoje (Vilniaus g. 8, Kretinga).

23 d. 18 val. Poezijos skaitymai Juozo Grušo memorialiniame muziejuje (Kalniečių g. 93, Kaunas).

23 d. 18.30 val. Poezijos pavasaris Šveicarijoje: skaitymai-susitikimas Lietuvos Respublikos ambasadoje Berne (Kramgasche 12, Bern, Šveicarija).

23 d. 19 val. Poezijos pavasario „Duetai +“: Antanas A. Jonynas, Michael Augustin (Vokiečių).

23 d. 19 val. Sujata Bhatt (Indija / Vokietija / JAV) Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

23 d. 20 val. Vakariniai skaitymai Užupio kavinėje (Užupio g. 2A, Vilnius).

24 d. 11 val. Tarptautinė poetų ir literatūros konferencija „Pasaulis baigias, todėl reikią rašyti eileraščius“ Lietuvos rašytojų sąjungos Baltojoje salėje (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

24 d. 11 val. Poezijos pavasario svečių priėmimas Vilkaviškio rajono savivaldybėje.

24 d. 12 val. Poezijos pavasaris Panėvėžio Vytauto Žemkalnio gimnazijos sodelyje (Smėlynės g. 29, Panėvėžys).

24 d. 13 val. Poezijos skaitymai Kiršuose, Salomėjos Nėries téviškėje (Vilkaviškio r.).

24 d. 14 val. Vilniaus miesto mero Poezijos pavasario svečių ir poetų priėmimas, Vilniaus miesto mero premijos įteikimas Vilniaus rotušėje (Didžioji g. 31, Vilnius).

24 d. 15 val. Poezijos pavasario dalyvių kūrybos skaitymai „Po Urbšio ąžuolu“ Juozas Urbšio visuomeninės minties ir kultūros centre (Čiūrų k., Zaosė vnk., Panėvėžio r.).

24 d. 16.30 val. Poezijos pavasaris Lietuvos Respublikos Generaliniam konsulatui Kaliningrade (Proletarskaja g. 133, Kaliningradas, Rusija).

24 d. 17 val. Poezijos vakaras Vilkaviškio kultūros centre. Salomėjos Nėries premijos įteikimas (Vytauto g. 28, Vilkaviškis).

24 d. 17 val. Poezijos vakaras Klaipėdos r. savivaldybės Jono Lankučio viešojoje bibliotekoje (Klaipėdos g. 15, Gargždai).

24 d. 18 val. Poezijos pavasaris Bistrampolio dvare (Kučių k., Panėvėžio r.).

24 d. 18 val. Poezijos pavasario svečių vakaras Europos parke (Joneikiškė k., Vilnius r.).

24 d. 21 val. Poezijos pavasario svečių Pedro Lenz (Šveicarija) ir Dmytro Lazutkin (Ukraina) skaitymai ir laisvieji skaitymai „Bix“ kavinėje (Etmonų g. 6, Vilnius).

25 d. 11 val. Literatūriniai skaitymai Šilalės Šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčios šventoriuje

92-ojo kūrybinio sezono gegužės mėnesio repertuaras

3 d., ketvirtadienį, 18 val. Rūtos salėje – Yukio Mishimos „Markezė de Sad“. Dviejų dalių ironiška fantazija. Spektaklio trukmė – 2.45 val. Režisierius Artūras Areima. Bilieta kaina – 30 Lt.

4 d., penktadienį, 15 d., antradienį, 16 d., trečiadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Antonio Čechovo „Palata“. Vienos dalies spektaklis. Inscenizacijos autorius ir režisierius – Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 50 Lt.

5 d., šeštadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Biljanos Srbjanovič „Skieriai“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

8 d., antradienių, 18 val. Penktojoje salėje – Gycio Padegimo „JAH“. Dviejų dalių dokumentinė fantasmagorija. Režisierius Gytis Padegimas. Spektaklio trukmė – 3.15 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

9 d., trečiadienį, 18 val. Penktojoje salėje – „Laimingi“. Dviejų dalių spektaklis pagal Friedricho von Schillerio „Klastą ir meilę“. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.40 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

10 d., ketvirtadienį, 18 val. Rūtos salėje – Friedricho von Schillerio „Plėškai“. Antidekalogas (N-16). Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

11 d., penktadienį, 18 val. Mažojoje scenoje – Šolom Aleichem „Mendelio milijonai“. Vienos dalies komedija. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 1. Bilieta kaina – 25 Lt.

10 d., ketvirtadienį, 18 val. Rūtos salėje – Friederico von Schillerio „Plėškai“. Antidekalogas (N-16). Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

11 d., penktadienį, 18 val. Mažojoje scenoje – Inger Hagerup „Stiklinė arbatos su citrina“. Vienos dalies komedija. Režisierius Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

11 d., penktadienį, 18 val. Penktojoje salėje – „Moderatoriai“. Vienos dalies forumas. Režisierius Andrius Kurienius. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieta kaina – 30 Lt, moksleiviams ir studentams – 15 Lt.

12 d., šeštadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Aušros Marijos Sluckaitės „Antigone Sibire“. Vienos dalies drama pagal Jeano Anouilli o „Antigone“. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kaina – 15, 30 Lt.

12 d., šeštadienį, 18 val. Mažojoje scenoje – „Mens Publica“ spektaklis: Yasmine Rezos „Atsiktinių žmogus“. Vienos dalies tragedija. Režisierius Jonas Vaitkus. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilieta kaina – 30, 35 Lt.

13 d., sekmadienį, 18 val. Penktojoje salėje – Daniel Danis „Akmenų pelnai“. Prisiminimų drama. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

15 d., antradienių, 18 val. Rūtos salėje – Valstybiniu jaunimo teatro spektaklis: „Keturias vėjas“. Pagal Kazio Binklio ir keturvėjininkų kūrybą. XV paveikslų ir epilogi draminių montažas. Režisierius Tomas Jašinskas. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

16 d., trečiadienį, 18 val. Rūtos salėje – Cezario grupės spektaklis: Rolando Schimmelpfennigo „Arabiška naktis“. Režisierius Cezaris Graužinis. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 40 Lt, moksleiviams, studentams ir senjoram – 20 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilieta taip pat platina *Tiketa*.

5 d., šeštadienį, 18 val., 8 d., antradienių, 19 val. „Mokėk – duosiu“. Pagal Gitanos Gugevičiūtės pjesę „Labas gyvenimas“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilieta kaina – 35, 40 Lt.

9 d., trečiadienį, 19 val. Aleksejaus Slavopaskio „Nuo raudonos žiurkės iki žalios žvaigždės“. Režisierius Darius Rabauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 35, 40 Lt.

11 d., penktadienį, 19 val. „Katyté P“. Pagal Evas Ensler pjesę „Vaginos monologai“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 35, 40 Lt.

13 d., sekmadienį, 18 val. Gregory Burke „Gagarino gatvė“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 30, 35 Lt.

16 d., trečiadienį, 19 val. Agnės Dilytės „Lauros kosmosas“. Režisierė Agnė Dilytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilieta taip pat platina *Bilietai.lt*.

6 d., sekmadienį, 18 val. Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytėtė pr. 79 / Kęstučio g. 1) – koncertas „Motinos dienai – gražiausiai duetai“. Atliekėjai: Vladas Kovaliovė, Vilmina Navickaitė ir Gediminas Rimkus-Rimkevičius.

Svečio teisėmis pasirodys smėlio menininkė Jurgita Minderytė. Bilieta galima išsigyti *Bilietai.lt* arba konerto vietoje 2 val. prieš renginį.

11 d., penktadienį, 18 val. vaikų dainos ir šokių teatro „Vaidilutė“ kūrybinės veiklos 20-mečio koncertas „Metų laikai“. Vadovas ir choreografas Edmundas Alseika. Dainavimo studijos vadovė Aušra Sendžikiė. Dalyvauja: P. Mašiotė pradinės mokyklos pramoginių šokių klubas, neoklasikinio šokių teatras „Releve“, liaudiškų šokių kolektyvas „Sėltinis“, meninio kūrybinio ugdymo studija „Ritė Bitė“, estrados studija „Tu ir As“. Koncertas nemokamas.

Kauno kamerinis teatras

3 d., ketvirtadienį, 4 d., penktadienį, 18 val. premjera! Ezeno Jonesko „Plikagalvė dainininkė“. Vienas dalies absurdus komedija. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 24, 30 Lt.

5 d., šeštadienį, 18 val. Fransua Rablé „Garantiu ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilieta kaina – 40, 50 Lt.

16 d., trečiadienį, 10 ir 12 val. Daivos Čepauskaitės, Šarlio Pero „Nepaprasti batuoti katino nuotykiai“. Spektaklis vaikams. Spektaklio trukmė – 1.05 val. Bilieta kaina – 10 Lt.

Trečiasis tarptautinis vieno aktoriaus teatro festivalis „MONOBALTIJA“ Kaunas 2012

9 d., trečiadienį, 17.30 val. Marija Papadopoulou (Graikija) – „De Sadas – Žiūstini“. Cezaris Graužinis pagal Markizą de Sadą (spektaklis graikų kalba su lietuviškais subtitrais). Spektaklio trukmė – 1.15 val.

9 d., trečiadienį, 20 val. Aleksejus Borisas (Vokietija) – Aristofano „Lisistratė“ (vokiečių kalba). Spektaklio trukmė – 1 val.

10 d., ketvirtadienį, 17 val. Hansas Nybergas (Švedija) – Ulfo Evreno ir Hanso Nybergo „Dievo klonas“ (spektaklis švedų kalba su angliškais subtitrais). Spektaklio trukmė – 1 val.

10 d., ketvirtadienį, 19 val. Jurijus Andriuščenka (Moldova) – Olgos Gavrilu „Aleksandras Vertinskis. Viešpaties Puota“ (spektaklis rusų kalba). Spektaklio trukmė – 2.40 val.

11 d., penktadienį, 16 val. Katarina Unt (Estija) – Marjories Shostak, Katarinos Unt „NISA“ (spektaklis estų kalba su angliškais subtitrais). Spektaklio trukmė – 1.10 val.

11 d., penktadienį, 18.30 val. Monika Wachowicz (Lenkija) – „Ofelija“. Pagal W. Šekspyrą ir M. Pawlikowską-Jasnorzewską (spektaklis lenkų kalba). Spektaklio trukmė – 0.45 val.

11 d., penktadienį, 20 val. Pip Utton (Anglia) – „Paryžiaus katedros kuprius“. Pagal V. Hugo (spektaklis anglų kalba). Spektaklio trukmė – 1.10 val.

12 d., šeštadienį, 16 val. Minna Puolanto (Suomija) – Minnos Puolanto „Išsimiegosi mires“ (spektaklis suomių kalba su lietuviškais subtitrais). Spektaklio trukmė – 0.55 val.

12 d., šeštadienį, 18.30 val. Aleksandras Fukalovas (Rusija) – Jacquesou Mougenoto „Poslerio kazusas: paskaita apie šiuolaikinį mėną“ (spektaklis rusų kalba). Spektaklio trukmė – 1 val.

12 d., šeštadienį, 20 val. Gabriela Muskalo (Lenkija) – Amanitos Muskarios „Kelione į Buenos Aires“ (spektaklis lenkų kalba su angliškais subtitrais). Spektaklio trukmė – 1.15 val.

13 d., sekmadienį, 16 val. Birutė Mar (Lietuva) – B. Mar „Unė“. Spektaklio trukmė – 1.10 val.

13 d., sekmadienį, 18.30 val. Andris Bulis (Latvija) – A. Bulio, Murray Schisgalas „Skrydis“ (spektaklis rusų kalba). Spektaklio trukmė – 1.15 val.

13 d., sekmadienį, 20 val. nekonkursinėje programe – teatras „Svobodnoje prostranstvo“ (Rusija): Aleksandro Puškino „Mocartas ir Saljeris“ (spektaklis rusų kalba). Spektaklio trukmė – 0.40 val.

Bilieta kaina – 15, 20 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilieta taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietai pasaulis*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

5 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – „Atostogos pas dėdė Titą“. Režisierė Jūratė Januškevičiūtė. Bilieta kaina – 8, 10 Lt.

5 d., šeštadienį, 16 val. Kauno ir Sankt Peterburgo kūrybinis projektas – premjera „Kilionė saulės link“. Istorija apie keliaj. muziką ir cirką, apie šventę ir kasdienybę mumyse ir šaliai mūsų... Muzikinis spektaklis nuo 9 iki 99 m. Autorius ir režisierius Borisas Konstantinovas. Dailininkas Viktoras Antonovas. Kompozitorius Denisė Šadrinė. Bilieta kaina – 10, 15, 20 Lt.

6 d., sekmadienį, 12 ir 14 val. Motinos dienai Mažojoje scenoje – „Meškiuko gimtadienis“. Muzikinė fėjų pasaka. Nuo 3 m. Režisierė Rasa Bartninkaitė. Bilieta kaina – 8, 10 Lt.

8 d., antradienių, 18 val. „Laimingi žmonės“ pristato spektaklį suaugusiesiems – V. V. Landsbergio „Atėjau, pamąčiau, negalėjau arba – visiškas rudnosiukas“. Režisierius V. V. Landsbergis. Vaidina Ainiš Storpirštis. Bilieta kaina – 40 Lt. Bilietai platina *Tiketa* ir teatro kasa prieš spektaklį.

12 d., šeštadienį, 12 val. „Tigriukas Petrikas“. Ar sunku gyventi, drąsą pametus? Nuo 3 m. Režisierius Algimantas Stankevičius. Bilieta kaina – 8, 10, 12 Lt.

13 d., sekmadienį, 12 val. „Pasaka apie lietaus lašeli“. Apie tai, kokie esame svarbūs, nepakartojami, reikalingi. Nuo 3 m. Režisierius Olegas Žiugžda. Bilieta kaina – 8, 10, 12 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilieta taip pat platina *Bilietai pasaulis*.

4 d., penktadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 1) – knygų „Lietuvos literatūros istorija“ XX amžiaus 1-oji pusė“ (I ir II knygos) sutiktuves. Dalyvauja sudarytojas Rimantas Skeivys, autorai Ramutė Dragenytė, Eglė Keturakiene, Dalia Kuiziniene, Aurelijė Mykolaitė, Silvija Rakutienė, Ingrida Stepuonienė, Eugenijus Žmuidė, pianistė Beata Vingraitė. Renginys skirtas Maironio metams.

4 d., penktadienį, 19 val. gyro garso koncertas su džiazo vokalo ižymybe iš Kalifornijos Anna Maria Flecher (JAV). Bilieta kaina – 30, 40, 50, 60, 70, 80 Lt.

6 d., sekmadienį, 17 val. A. Dvoržako „Stabat Mater“. Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis), Kauno miesto simfoninis orkestras (orkestro vadovas Algimantas Treikauskas). Solistai: Asta Krikščiūnaitė (sopranas), Rita Novikaitė (mezosopranas), Edmundas Seilius (tenoras), Liudas Mikalauskas (bosas). Dirigentas Kaspar Zehnder (Šveicarija). Bilieta kaina – 15, 20, 25 Lt.

7 d., pirmadienį, 18 val. XIV tarptautinio rusų sakralinės muzikos festivalio koncertas. Dalyvauja: Šiaulių kamerinis choras „Polifonija“ (vadovas Tomas Ambrozaitys), Sankt Peterburgo metropolijos dvasininkų vyrų choras. Regentas Jurij Gerasimov (Rusija). Programoje – rusų sakralinės muzikos šedevrai. Dirigentai: Tomas Ambrozaitys, Tatjana Rinkevičienė, Jurij Gerasimov (Rusija). Bilieta kaina – 10, 15, 20 Lt.

10 d., ketvirtadienį, 18 val. nauja Latvijos ir Europos kompozitorių klasikinės muzikos kūrinių programa! Valstybinis instrumentų orkestras „Trimitas“ (meno vadovas prof. Algirdas Budrys), Vilniaus universiteto mišrus choras (vadovė Rasa Gelgotienė). Solistai: Asta Krikščiūnaitė (sopranas), Edmundas Seilius (tenoras), Liudas Mikalauskas (bosas). Dirigentas Kaspar Zehnder (Šveicarija). Bilieta kaina – 10, 15, 20 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II–VII 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietai taip pat platina *Tiketa*.

3 d., ketvirtadienį, 18 val. Genadijus Savkovas ir „Neuzmirštamos akordeono melodijos“. Iš ciklo „Tükstantmečio aida muzikoje“ „Neuzmirštamos akorde

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Kai sutiksi aukštą tamsiaplaukį“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, gegužės 8 d., Kitokio kino klube žiūrėsime JAV režisieriaus Woody Alleno filmą „Kai sutiksi aukštą tamsiaplaukį“.

Kuri gi moteris nėra girdėjusi kraują kaitinančio pažado kada nors sustiki paslaptingą nepažistamajį? Šie širdi greičiau plakti priverčiantys žodžiai yra aktualūs ne tik meilės dar nepažinusioms panelėms, bet ir brandaus amžiaus moterims, netiketai atsidūrusioms prie suskilusios šeimyninio gyvenimo geldos. Taip atsitiko ir keturiadesimt metų su vyrų pragyvenusiai Helenai Šebrič (aktorė Gemma Jones). Kartą naktį jos vyras Alfis (aktorius Anthony Hopkinsas) pabudo išpiltas šalto prakaito, nes pažvelgę į akis amžinybei suvokė, kad jo gyvenimas, deja, jau krypsa sau lėlydžio link. Tą naktį Alfis taip ir nesumerkė akių, o paryčiu sumastė, kaip susigrąžinti jaunystę. Jis ėmė sportuoti, sveikai maitintis, nusipirkė prabangų sportinių automobilių, nusibalino dantis, pasiskrudino solia-

riume ir pabodusią žmoną iškeitė į jauną blondinę. O iprasto gyvenimo staiga netekusiai Helenai tenka kreiptis psichologinės pagalbos į šarlatanę būrėją, kurią rekomendavo pažistama masažuotoja (nes profesionalūs psichoanalitikai už savo paslaugas imta didesnus pinigus).

Jei filme būtų tik ši nelinksma Šebričių poros istorija, ją nesunkiai išsprausme į tradicinę schemą – „Žilė galvon, velnias uodegon“. Bet W. Allenui tai būtų per menka užduotis. Ne veltui filmo pradžioje lyg epigrafas skamba W. Shakespeare'o mintis, kad „gyvenimas pilnas garsų ir įniršio, bet dažniausiai jie darmiai taip ir nesuskamba.“

Iliustruodamas šią Stratfordo genijaus mintį W. Allenas pateikia ištisa likimų kaleidoskopą, kuriu dažniausiai pasitaikančiu gyvenimo situacijų. Jose matome ryškiai potėpius su vaidintus personažus, kuriuos sieja sunkiai sprendžiamu problemu našta ir ta pati perspektyva – tikėtis, kad greitai sutiksi paslaptingą nepažistamajį, kuris suteiks tavo gyvenimui prasmės.

Savaitgalis prie televizoriaus

Kaip Vilniaus Aušros vartai „vaidino“ Lotynų Ameriką

Gediminas JANKAUSKAS

Penktadienį, 23.45 val., LTV cikle „Lietvių kino aukso fondas“ žiūrėsime Vytauto Žalakevičiaus filmą „Visa teisybė apie Kolumbą“, pradėjusį šio režisieriaus vadinamąjį Lotynų Amerikos trilogiją (ją vėliau pratekęs „Tas saldus žodis – laisvė“ ir „Kentaurai“). „Kolumbo“ scenarijus ižangoje parašyta: „Autorius pasinaudojo K. Simonovo eilėrašcio siužetu, kuris savo ruožu pasiskolinė ispanų kilmės amerikiečių rašytojo Ramono Chose Semberio novelės idėja, o pastarasis naudojosi anglo Roberto L. Stevensonovo eilėraščiu.“

„Visa teisybė apie Kolumbą“ prasideda prie Vilniaus Aušros vartų, „vaidinančių“ Lotynų Amerikos miestelio gatvę. Čia policija suima du saulės nugairintus sukilielius Pablą (aktorius Juozas Budraitis) ir Pedrą (aktorius Pranas Pjaulokas). Abu grįžta iš konspiraciniu butu, kuriame išgirdo liūdną žiniją apie revoliucijos vado Kolumbo mirtį. Jei šią tiesą sužinos priešai, pasipriešinimo judėjimui bus suduotas mirtinės smūgis. Juk Kolumbas – revoliucijos vėliava, o vėliava privalo išdidžiai plevėsuoti. Tolesni filmo įvykiai rutuliosis kalėjime, kuriame grotų tiek daug, kad suprasti,

senajį medaus gamybos receptą. Jie suėmė du brolius, bet šie ir kankinami tylėjo. Vėliau vienas suimtasis sutiko okupantams išduoti paslapči, bet pareikalavo nužudyti brolių. Kai prašymas buvo ivykdytas, kalnys išdrožė nuštėrusiems budeliams: „Mano brolis pabūgo dar žiauresnių ketinių ir palūžo, jis galėjo išduoti, o iš manes jūs nieko nesužinosite.“

„Visa teisybė apie Kolumbą“ prasideda prie Vilniaus Aušros vartų, „vaidinančių“ Lotynų Amerikos miestelio gatvę. Čia policija suima du saulės nugairintus sukilielius Pablą (aktorius Juozas Budraitis) ir Pedrą (aktorius Pranas Pjaulokas). Abu grįžta iš konspiraciniu butu, kuriame išgirdo liūdną žiniją apie revoliucijos vado Kolumbo mirtį. Jei šią tiesą sužinos priešai, pasipriešinimo judėjimui bus suduotas mirtinės smūgis. Juk Kolumbas – revoliucijos vėliava, o vėliava privalo išdidžiai plevėsuoti. Tolesni filmo įvykiai rutuliosis kalėjime, kuriame grotų tiek daug, kad suprasti,

jaudinanių dramų mėgėjams patiks filmas „Pamote“ (šeštadienis, 21.00 val., TV1), kuriame pagrindinius vaidmenis atliko Julia Roberts, Susan Sarandon ir Edas

Harrisas. Fotografė Izabelė ketina ištekėti už savo draugo Liuko, kuris turi du vaikus ir nepagydomaivėžiu sergančią žmoną. Džekei, žinoma, sunku susitaikyti su tokia padėtimi, tačiau ji nusprenādžia neieškoti kaltų, o jai dar likusi laiką praleisti su savo šeima. Abi moterys suprantą, kad dabar svarbiausia – vaikai.

Nuo veiksmo filmo „Auksinė akis“ („šeštadienis, 21.35 val., TV3) naujuoju agentu 007 veidu tapo Pierce'as Brosnanas. Bet svarbiausias Džeimso Bondo priesas liko tas pats – klasinga rusų mafija ir korumpuoti rusų generalai. O kadangi protu Rusijos suvokti neįmanoma, Bondas tikisi įveikti priešus padedamas gražuolės Natašos Simonovos. Topinėje filmo scenoje Bondas tanku siaubia Sankt Peterburgo gatves (filmuota Helsinkyje), o titulinę dainą atlieka Tina Turner.

Nesenai JAV aktorius Richardas Gere'as viešai pareiškė, kad jis visiškai nesididžiuoja 1990 m. pasirodžiusiu filmu „Graži mo-

teris“. 62 metų žvaigždė Australijos žurnalui „Woman's Daily“ prisipažino: „Tai man mažiausiai patinkantis filmas, kurį aš jau pamiršau. Tai tebuvo kvaila romaninė komedija.“

O štai žiūrovai šio filmo tikrai nepamiršo. Ir galima lažintis, kad sekmadienį (21.00 val., TV3) jo auditorija tikrai bus nemaža. Nors dauguma žiūrovų atmintinai žino meilės istoriją apie nuobodžiaujantį milijonierių Edvardą Liuisą ir geraisidė prostitutę Vivienę Vord, jie dar kartą ją pažiūrės.

Dviem „Oskarams“ nominuotoje dramoje „Transamerika“ (šeštadienis, 23.45 val., Lietuvos ryto TV) aktorė Felicity Huffman vaidina labai konservatyviajį amerikietę Bri, kuri anksčiau buvo vyras ir vadinosi Semu. Pakeitusi lytį Bri tapo transseksualė, o po kelerių metų sužinojo, kad Bri dar buvo Semas. Sūnus yra gėjus, valkataujantis Niujorko gatvėse ir svajojantis kada nors susitikti su tėvu.